

Opinnäytetyö AMK

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Kevät 2020

Elina Virtanen & Emilia Virtanen

APUA LAPSIPERHEIDEN ARKEEN

-PALVELUOPAS UUDENKAUPUNGIN
LAPSIPERHEILLE

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi AMK

2020 | 40 sivua, 14 liitesivua

Elina Virtanen ja Emilia Virtanen

APUA LAPSIPERHEIDEN ARKEEN

- Palveluopas Uudenkaupungin lapsiperheille

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli palveluoppaan tekeminen Uudenkaupungin lapsiperheille kehittämistyönä. Tavoitteena oli laatia lapsiperheille selkeä ja käyttäjäystävällinen palveluopas, josta lapsiperheet, alan ammattilaiset tai vain saatavilla olevista palveluista kiinnostuneet ihmiset voisivat hyötyä.

Kehittämistyön tietoperusta käsittelee lapsiperheiden hyvinvointia, hyvinvoinnin haasteita ja hyvinvointia tukevia palveluita. Jaottelimme palvelut edistäviin ja ehkäiseviin palveluihin, universaaleihin palveluihin ja kohdennettuihin palveluihin.

Kehittämismenetelminä käytimme, teemahaastattelua, dialogista keskustelua, työpajaa, sekä kirjallisuuteen ja valmiisiin teoksiin tutustumista. Toimeksiantajana kehittämistyösämme oli Uudenkaupungin sosiaalitoimi ja sieltä työtämme ohjasi koko projektin ajan pääsääntöisesti lastensuojelu.

Palveluoppaassa esittelemme toimeksiantajan toiveesta heidän omien palveluidensa lisäksi heidän kanssaan yhteistyötä tekevien toimijoiden palvelut, joita ovat nuorisotoimi, neuvola, koulut, varhaiskasvatus, vammaispalvelut, perhelinja, perhekeskus, kotouttamispalvelut, seurakunta sekä MLL. Palveluoppaamme sai paljon positiivista palautetta ja monet kiittelivät työtämme. Tämänkaltaista palveluopasta on kaupungissa kaivattu ja odotettu.

ASIASANAT: palveluopas, kehittämishanke, lapsiperheiden palvelut

BACHELOR´S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social services

2020 | 40 pages, 14 pages in appendices

Elina Virtanen ja Emilia Virtanen

HELP WITH THE LIFE OF CHILDREN'S FAMILIES

- Service Guide for Families with Children in Uusikaupunki

The purpose of this thesis was to make a service guide for families with children in Uusikaupunki as a development work. Our goal was to provide a clear and user- friendly service guide for families with children, which can also be useful for professionals of just for people interested in available services.

The knowledge base of the development work deals with the well-being of families with children, the challenges of well-being and services that support well-being. We divided the services into promotional and preventive services, universal services, and targeted services.

The development methods, we used were theme interviews, dialogue discussions, workshops and introduction to literature and finished works. Our principal in this development work was social welfare of Uusikaupunki and from there our work was mainly guided by child welfare.

In the Service Guide we will present, at the request of the principal, besides their own services also the services of those who collaborate them, such as youth work, clinic, schools, early childhood education, disability services, family lineage, family center, integration services, church and MLL. Our service guide received a lot of positive feedback and many people praised our work. This kind of town's service guide is essential and expected.

KEYWORDS: service guide, development project, services for families with children

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI	8
2.1 Hyvinvoinnin määritelmä	8
2.2 Hyvinvoinnin haasteet lapsiperheissä	9
2.3 Perheiden tukeminen	12
3 PALVELUT TUKEMASSA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTIA	15
3.1 Lapsi- ja perhepalveluiden tavoite	15
3.2 Edistävät ja ehkäisevät palvelut	16
3.2.1 Arjen tuki ja yhteisöllinen toiminta	16
3.2.2 Universaalit palvelut	18
3.2.3 Palveluiden kohdennettu tuki	19
3.3 Korjaavat palvelut lapsiperheiden arjessa	20
3.4 Sivistystoiminnan palvelut	21
4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	24
4.1 Kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä	24
4.2 Kehittämismenetelmät ja tiedonhankinta	25
4.3 Kehittämistyön eteneminen	28
4.4 Tuotoksen kuvaus	32
5 KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI	34
5.1 Arviointi ja jatkokehitys	34
5.2 Eettisyys ja luotettavuus	35
5.3 Ammatillinen kasvu	35
LÄHTEET	38

LIITTEET

Liite 1. Lupalomake

Liite 2. Muistiinpanot kehittämistyön haastatteluista

KUVAT

Kuva 1. Perhekerho.

1 JOHDANTO

SOS- lapsikylä teetti kyselyn 2019, jonka mukaan vanhemmat kertoivat arkensa olevan hyvin kiireistä työn ja perhe-elämän yhdistämisen haasteiden vuoksi. Väsymys arjessa oli yleistä ja mahdollisuuksia lepoon oli monella vanhemmalla liian vähän. Myös parisuhteen hoitamiselle koettiin olevan arjessa vähän aikaa. Moni kyselyyn vastanneista vanhemmista toivoi saavansa enemmän suhteita toisiin lapsiperheiden vanhempiin. Aiheet, joihin vanhemmat kokivat avun hakemisen tai saamisen vaikeaksi, olivat väsymys, lapsen käytös ja lapsen hoito, arjen tehtävät, parisuhteen kysymykset ja uniongelmat. (Jokinen 2019, 2.)

Lasten hyvinvoinnista ja kasvatuksesta päävastuu on aina vanhemmilla, johon yhteiskunta pyrkii tarjoamaan tukea mm. järjestämällä ja ylläpitämällä erilaisia palveluita. Sosiaali- ja terveystieteiden käyttäjinä lasten, nuorten ja perheiden osuus on merkittävä (Perälä ym. 2011, 17.), jonka vuoksi on tärkeää, että lapsiperheet löytävät palvelut helposti.

Ehdotimme Uudenkaupungin sosiaalitoimeen, että voisimme tehdä heille opinnäytetyönä palveluoppaan lapsiperheiden palveluista Uudessakaupungissa. Sosiaalitoimi halusi lähteä projektiin mukaan, sillä he olivat sitä mieltä, että palveluoppaalle olisi käyttöä. Lapsiperheiksi opinnäytetyössämme lasketaan kaikki perheet, joissa asuu alle 18-vuotias lapsi tai lapsia. Toimeksiantajana opinnäytetyössämme siis toimii Uudenkaupungin sosiaalitoimi, josta lastensuojelun organisaatio ohjaa pääosin opinnäytetyötämme. Toimeksiantajan toiveesta oppaassa kerrotaan sosiaalitoimen omien palveluidensa lisäksi heidän kanssaan yhteistyötä tekevien toimijoiden palveluista, joita ovat nuorisotoimi, neuvola, koulut, varhaiskasvatus, vammaispalvelut, perhelinja, perhekeskus, kotouttamispalvelut, seurakunta sekä MLL.

Valitsemassamme aiheessa meitä kiinnostaa se, että olemme molemmat kotoisin Uudessakaupungista ja olemme mahdollisesti myös lapsiperheiden palveluiden käyttäjiä tälläkin hetkellä tai tulevaisuudessa. Lisäksi sosiaalitoimi mainitsi tämänkaltaiselle oppaalle olevan tarvetta ja myös seurakunnan perhekerhossa vanhemmat kertoivat, että tällaista opasta on kovasti odotettu.

Uusikaupunki on n. 15600 ihmisen kaupunki. Väestötilanne tarkistettu Uudenkaupungin kaupungin henkilöstöjohtajalta 28.8.19. Uudenkaupungin väestöluku on koko ajan laskussa ja kaupunki tarvitsee lisää asukkaita ja varsinkin lapsiperheitä sekä nuoria. Uusikaupunki kuuluu Vakka-Suomen seutukuntaan. Vakka-Suomeen kuuluu kaksi kaupunkia, Laitila ja Uusikaupunki, sekä kunnat Taivassalo, Vehmaa, Kustavi ja Pyhäranta. Uusikaupunki sijaitsee n. 70 km päässä Turusta ja n. 45 km päässä Raumalta. (Uudenkaupungin kaupungin www-sivut 2017.) Vuonna 2017 Uudessakaupungissa lapsiperheiden osuus kaikista perheistä oli 32,1 %, joista 4,1 % sai vuonna 2017 lastensuojelun tehostettua perhetyötä, kun taas sosiaalihoitolaisten mukaista perhetyötä sai 8,8 % lapsiperheistä. (Sotkanet 2019.)

Tällä hetkellä Uudenkaupungin lapsiperheiden palveluiden tiedot löytyvät organisaatioiden omilta kotisivuiltaan eikä asiakkaiden näin ollen ole niin helppo löytää kaikkia palveluita, joita kaupungissa on tarjolla. Tämän vuoksi kokoamme kaikki lapsiperheiden palvelut yhteen. Palveluoppaan tavoitteena on helpottaa lapsiperheiden vanhempien arkea tarjoamalla heille tietoa niistä palveluista, joita alueelta löytyy. Palveluista informoimalla pyritään myös madaltamaan palveluiden käytön kynnyksiä sekä lisäämään ammattilaisten mahdollisuuksia tehdä ehkäisevää työtä.

Opinnäytetyön tavoitteena on laatia selkeä ja helposti saatavilla oleva palveluopas helpottamaan palveluiden etsintää. Tavoitteena on myös se, että kaupungin palvelut saisivat näkyvyyttä ja asukkaat tiedostaisivat, mitä palveluita kaupunki tarjoaa.

2 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI

2.1 Hyvinvoinnin määritelmä

Erik Allardt on kehittänyt hyvinvoinnin ulottuvuudet, joita Vaarama (2014) hyödynsi teoksessaan. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat Having, Being ja Loving. Having- edustaa aineellisia oloja, jotka ovat välttämättömiä hengissä pysymiselle ja kurjuuden välttämiseksi. Indikaattorina ovat tulot ja varallisuus, asuinolot, työssäolo (vastakohtana työttömyydelle), työolot, terveys ja koulutus. Loving- viittaa tarpeeseen olla suhteessa toisiin ihmisiin ja muodostaa sosiaalisia suhteita. Tätä tarvetta kuvaa liittyminen ja suhteet paikallisyhteisöön, perheeseen ja sukuun sekä ystäviin ja ihmisiin erilaisissa organisaatioissa, myös suhteet työtovereihin. Being- kuvaa tarvetta liittyä yhteiskuntaan ja elää tasapainossa luonnon kanssa. Tämän ulottuvuuden myönteinen asia on henkilökohtainen kasvu, kielteinen asia määritellään vieraantumiseksi. Ulottuvuuden ilmaisimia ovat osallistuminen omaan elämään vaikuttavaan päätöksentekoon ja toimintaan, poliittinen toiminta, mahdollisuus vapaa-ajan toimintoihin, jota kuvaa lisäulottuvuus Doing, sekä myös mahdollisuudet nauttia luonnosta ja tehdä mielekästä työtä. (Vaarama ym. 2014, 145)

Hyvinvoinnin osatekijät jaetaan yleensä kolmeen osa-alueeseen, joita ovat terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi tai elämänlaatu. Suomen kielessä hyvinvointi viittaa sekä yksilölliseen että yhteisötason hyvinvointiin. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo, kun taas yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. (THL 2019.)

Hyvinvointi on aina kokemuksellista ja yksilöllistä: jokaisen ihmisen hyvinvointiin kuuluu aina hieman eri asioita, tai ainakin ne painottuvat eri tavalla jokaisella ihmisellä. Omaa hyvinvointia verrataan aina muihin, kuten naapureiden, ystävien, lähiseudun ihmisten tai koko väestön hyvinvointiin. (Ihalainen & Kettunen 2012, 9)

Hyvinvointi rakentuu toimeentulosta, asumisesta, sekä perheen sisäisistä suhteista ja ulkoisista vuorovaikutussuhteista. Yksilön hyvinvointiin kuuluvat ajankäyttö ja arjen rytmit, lepo ja rentoutuminen, ruokailu ja liikkuminen, sosiaalinen osaaminen sekä oman elimistön ja mielen viestien tulkinta. Lasten hyvinvointi rakentuu aina aikuisten avulla ja siksi lapsia autetaan parhaiten tukemalla ja vahvistamalla hänen kehitysyhteisöjään. (Määttä & Rantala 2016, 29)

2.2 Hyvinvoinnin haasteet lapsiperheissä

Lapsiperheen arki on monipuolista ja siihen mahtuu, jos jonkinlaista tapahtumaa ja tunnetta. On sairastelua, yöllisiä heräämisiä, riitelyä, väsymystä sekä uhmakkuutta. Vanhempien jaksaminen on välillä hyvinkin äärirajoilla. Lapsiperheen arkeen kuuluu myös hetkiä, jolloin voi iloita perheestä, kumppanista ja rakkaudesta. Lapsiperheen arkeen kuuluu myös nauttia lasten kasvusta ja uuden oppimisesta. (Väestöliitto 2019.)

Lapsiperheiden huolet ovat yleensä arkeen liittyviä. Näihin huoliin vanhemmat kaipaavat tukea ammattilaisilta. Vanhemmuuteen kytkeytyvien haasteiden on huomattu olevan merkittäviä riskitekijöitä kehityksellisiin ongelmiin, mielenterveysongelmiin, yleiseen pahoinvointiin, syrjäytymiseen sekä ei-toivottuun käyttäytymiseen. Mikäli arjen huolet kasaantuvat, saattavat pienemmätkin haasteet koitua hankalammiksi, kuin yksittäisen suuremman haasteen kohtaaminen. Vanhempien huolet lapsen kehityksestä ovat yleisimmin fyysiseen terveyteen sekä elämäntapoihin kuuluvat seikat. Huolta vanhemmissa herättää myös lasten sosiaaliset suhteet, tunne-elämään liittyvät asiat sekä pelaaminen tietokoneella. (THL 2020.)

Lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt nykypäivänä. (Aluevirastohallinto 2018.) Vaikka suurin osa nuorista voi hyvin, eriarvoisuus on kuitenkin vakava ongelma. Hyvinvoinnissa on suuria eroja eri ryhmien välillä. Erot hyvinvoinnissa näkyvät esim. Perhe- taustoissa, sosioekonomisessa asemassa sekä sukupuolten välillä. Myös alueelliset erot koetussa hyvinvoinnissa sekä palveluihin pääsyssä ovat suuria. (THL 2018.) Useilla lapsilla sekä nuorilla kehityksen edellytykset ovat siis hyvät, mutta syrjäytymisvaarassa olevien lasten määrä on nousussa (Salmi ym. 2012, 4).

Useissa perheissä arki tuottaa haasteita. Nykypäivänä yhä enemmän on sellaisia perheitä, jotka taistelevat monien ongelmien kanssa samaa aikaa. Väkivallan sekä kiusaamisen uhreja on nykyään enemmän kuin kahteenkymmeneen vuoteen ja valitettavasti suomalaisissa perheissä esiintyy Pohjoismaista eniten perheväkivaltaa sekä päihteiden ongelmakäyttöä. Myös köyhyys lapsiperheissä on noussut merkittävästi. (Perälä ym. 2012, 12.)

Pienten lasten vanhemmista yli puolet ovat huolestuneita omista voimavaroistaan vanhempana, ja 1/3 vanhemmista kokee huolta perheen yhteisen ajan riittämättömyydestä, omasta vanhemmuudestaan sekä itsehillinnän menettämisestä ristiriitatilanteissa. Äitiys-

ja lastenneuvoloissa, varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa, koulussa ja kouluterveydenhuollossa tunnetaan hyvin lapsen kasvuun ja kehitykseen kuuluvia huolia, ja niihin vanhemmat kokevatkin saavansa tukea. Vanhemmat tuntevat, että saavat vähemmän apua vanhemmuuteen kuuluviin huoliin, kuten yksinäisyyteen, parisuhdeongelmiin, päihde ja mielenterveysongelmiin sekä lähisuhdeväkivaltaan. (Perälä ym. 2012, 13.)

Lapsiperheiden köyhyys on yleistynyt muutaman vuoden laskusuhdanteen jälkeen. Suurinta köyhyyden kasvu on ollut viimeisinä vuosina pikkulapsiperheissä, joissa on kaksi huoltajaa. Perheiden rahahuolet vaikuttavat lapsiperheissä parisuhteeseen negatiivisesti sekä aiheuttavat erilaisia huolia vanhemmuuteen ja lapseen liittyen. THL:n aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että juuri pikkulapsiperheiden köyhyys on vaarallista, sillä se vaikuttaa eniten vielä aikuisiälläkin. Huolestuttavinta asiassa onkin juuri siinä, että köyhyys kasvaa nimenomaan pikkulapsiperheissä. (THL 2020.)

Alle kolmivuotiaiden lasten perheissä köyhyysriski on suurempi, koska äidit ovat perhevapailla ja väliaikaisesti poissa palkkatöistä. Köyhyysriski on keskimääräistä suurempi myös monilapsisissa perheissä ja varsinkin yksinhuoltajaperheissä, joissa köyhyys on lisääntynyt jyrkästi ja taloudellinen tilanne on selvästi muita vaikeampi (Vaarama ym. 2014, 149.)

Perheiden rahahuolet heijastuvat jokaisen perheenjäsenen hyvinvointiin monella tavalla. Mikäli toimeentulo aiheuttaa huolta perheessä, vanhemmilla on verrattain enemmän haasteita parisuhteessaan, heillä on enemmän huolta omasta jaksamisestaan sekä kyvystään toimia vanhempana, kuin niissä lapsiperheissä, joissa ei ole toimeentulo-ongelmia. Näissä perheissä huolta herättää enemmän myös huoli lapsen terveydestä, tunne-elämästä, elämäntavoista, suhteista muihin ihmisiin, lapsen kyvystä oppia sekä käyttäytymisestä. (THL 2020.) Perheen toimeentulo on riski myös syrjäytymiselle. Jos lapsella ja nuorella ei ole varaa harrastuksiin ja välineisiin, joilla pitää yhteyttä kavereiden kanssa, hän voi jäädä kaveripiiriin ulkopuolelle. Yksinäisyys lisää syrjäytymisriskiä. (Salmi ym. 2012, 5.)

Ero on usein ensimmäinen isompi kriisi, jonka aikuinen tai lapsi kohtaa elämässään. Kriisi on äkillinen muutos tai ratkaiseva käänne ihmisen elämässä. Vanhempien ero on yleensä lapselle kipeä ja voimakas kokemus, mutta on myös tilanteita, joissa ero on lapselle helpotus. Usein lapsen kuitenkin kokevat erosta syyllisyyttä ja surevat perheen hajoamista. Eron hetkellä korostuu vanhempien välinen yhteistyö, jotta lapsi ei joudu vanhempiensa välille viestinviejäksi tai ristiriitojen selvittelijäksi. (Koskela 2008, 18.)

Jokainen lapsi kokee yksilöllisesti vanhempiensa eron. Eron käsittelyssä on hyvä ottaa huomioon lapsen ikä sekä yksilöllinen kehitystaso. Vaikka lapsi olisi minkä ikäinen tahansa on kuitenkin hyvä selventää lapselle, että vaikka vanhemmat eroavatkin heidän rakkautensa lapseen ei katoa mihinkään ja lapsi ei koskaan ole syyllinen vanhempiensa eroon. Lapsella tulee myöskin olla lupa ja mahdollisuus näyttää omia tunteitaan ja lasta tulee huomioida erityisesti vanhempien erotessa. (Koskela 2008, 18, 24.)

Junttilan (2010) saamien tutkimustulosten mukaan vanhempien kokema yksinäisyys luo suuremman riskin myös sille, että lapsi kokee yksinäisyyttä myöhemmin elämässään (Junttila 2010, 4). Kansallinen syntymäkohortti 1987- tutkimuksen tuloksista käy ilmi ongelmien periytyminen sukupolvelta toiselle, eli ylisukupolvisuudesta. Lapsuuden kasvuoloilla on havaittu olevan merkittävä vaikutus hyvinvointiin myöhemmin. Tutkimuksessa tulee esiin, että lasten ja nuorten hyvinvointi kompensoituu voimakkaasti heidän vanhempiensa sosioekonomisen aseman, koulutuksen, terveydellisen sekä taloudellisen tilanteen mukaan. Vaikka tutkimustulokset näyttävätkin, että eri hyvinvoinnin osoittimilla mitattuna pahoinvoinnin periytyvän, niin on hyvä myös muistaa, että tärkeässä asemassa ovat myös lapsuudenkodin sekä yhteiskunnan arvot ja asenteet, jotka myöskin kulkeutuvat sukupolvelta toiselle. (Paananen & Gissler 2014, 212-213.)

Lapsen ja nuorten kokema yksinäisyys on suurimmalla osalla ohimenevää ja se saattaa liittyä elämässä tapahtuneisiin muutoksiin, kuten koulun vaihtoon. Jotkut nuoret kuitenkin kokevat pitkittynyttä ja jatkuvaa yksinäisyyttä. Pitkään jatkunut yksinäisyys huonontaa elämänlaatua, hyvinvointia sekä on suuri riski psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle. (Halme ym. 2018, 13.)

Yksinäisyys ei ole kaikilla samanlaista. Toiset kokevat sosiaalista yksinäisyyttä, jolloin lapsi tai nuori kokee olevansa ulkopuolinen, ei tunne kuuluvansa toisten joukkoon eikä koe, että olisi toisten hyväksymä tai, että muut pitäisivät hänestä. Emotionaalista yksinäisyyttä kokeva henkilö taas kokee, ettei hänellä ole ketään läheistä kaveria, jolle olisi mahdollisuus kertoa itseään koskevia asioita. Yksinäisyys näkyy jo ensimmäisillä kouluvuokilla. Mikäli lapsella ei ole ollut ensimmäisenä kouluvuotena läheistä ystävää, suurella todennäköisyydellä hän oli yksinäinen myös myöhemmin. Yksinäisyys lisää nuorilla syrjäytymisriskiä. (Halme ym. 2018, 13.)

Vanhempien mielenterveyden haasteet tuottavat myös ongelmia lapsiperheille. Ylisukupolvisuus on näissäkin haasteissa todellinen ongelma, sillä vanhempien mielenterveysongelmat ovat lisäriski lasten mielenterveysongelmille sekä muihin hyvinvointiongelmiin.

Riskiä vanhempien mielenterveysongelmiin lisää äidin nuori ikä, yksinhuoltajuus, ero, vanhemman kuolema, vanhempien matala koulutusaste tai köyhyys. Lapsen riskiä sairastua mielenterveysongelmiin kasvaa, mikäli äiti on tupakoinut odotusaikana. Mielenterveysongelmien lisäksi myös vanhempien fyysinen sairaus voi olla riski lapsen hyvinvoinnille. (Paananen & Gissler 2014, 211-212.)

2.3 Perheiden tukeminen

Tänä päivänä perheet tarvitsevat tukea enemmän kuin aikaisemmin. Vuonna 2018 tehtiin 78 875 lastensuojeluilmoitusta ja 4390 lasta sijoitettiin kiireellisesti. Kodin ulkopuolelle oli vuoden 2018 aikana sijoitettuna kaikkiaan 18 544 lasta ja nuorta. Avohuollon asiakkaina lastensuojelussa oli 54 883 lasta ja nuorta. Tilastot kertovat siitä, että Suomessa avun tarve on lisääntynyt. (THL 2020.)

Perheiden hyvinvointia tulee tukea jo varhain, sillä kiinnittyminen yhteiskuntaan alkaa jo syntymästä. Perinnölliset seikat sekä kasvuolosuhteet ja ympäröivä yhteisö muuttaa ihmistä, ja sukupolvien välillä periytyy henkisiä, sosiaalisia, aineellisia ja kulttuurisia elämänhallinnan voimavaroja. Sukupolvien välillä periytyvät haasteet sekä huono-osaisuus ovat Suomessa mittava ja moninainen yhteiskunnallinen haitta. (Paananen & Gissler 2014, 208.)

Perheelle ei ole määritelty yleispätevää määritelmää. Varsinkaan maailmanlaajuisesti on turha edes yrittää laatia kaikkia tyydyttävää määritelmää perheelle. Joissain maissa moniavioisuus on normaalia ja laillista, kun taas Suomessa se tuntuisi hyvin kaukaiselta ajatukselta. (Lammi-Taskula 2012, 17-18.) Perheen määritelmää on vaikea tehdä eri kulttuurien tapojen vuoksi, mutta perheen määritelmä on muuttunut myös Suomessa kaiken aikaa ja muuttuu edelleen. Vaikka määrittely onkin mahdotonta, perheellä on arvostettu asema yhteisön elämässä. Tämä johtuu pitkälti siitä, että perheet ovat huolehtineet yksin tai muiden instituutioiden rinnalla monista yhteisön jatkuvuuden kannalta tärkeistä tehtävistä, kuten lasten hankkimisesta sekä kasvatuksesta, lasten ja vanhusten hoidosta, perheen jäsenten psyykkisestä hyvinvoinnista sekä arjen sujuvuudesta. Perhetutkijat pitävätkin nykyään tärkeämpänä sitä, mitä perhe tekee, kuin sitä, millainen on perheen koostumus. (Jokinen 2017, 126.) Lapsiperheeksi luetaan perhe, johon kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi (Tilastokeskuksen www-sivut, 2019).

Lapsi tekee vanhemmasta vanhemman. Tämä yhteinen kokemus kasvaa vahvaksi langaksi, joka kestää niin paljon, ettei tätä ihmissuhdetta pysty oikein vertaamaan mihinkään muuhun. Sukupolvien väliseen yhteiseen tarinaan kuuluminen tuottaa rakkautta ja kiintymystä ihmisten välille. Läheiseen ihmissuhteeseen liittyy kuitenkin aina myös kipunsa ja vaikeat hetkensä. Vanhempien ja lasten suhdetta on tuettava ja sille tulee aina antaa oma arvonsa. Kun tässä suhteessa ilmenee haavoittuneisuutta, on ensisijaisesti syytä etsiä keinoja vahvistaa ja eheyttää niitä kohtia, jotta lapsen ja vanhemman välinen suhde voisi säilyä ja olla elämää eteenpäin kannatteleva. (Mattila 2011, 55.)

Vanhemmuuden tuki on lapsen ja nuoren hyvinvoinnin varhaista tukemista sekä eriarvoisuuden vähentämistä. Vanhemmuuden tuen määritelmä on laaja, siihen voi liittyä vanhempien tukemista ja vanhemmuustaitojen vahvistamista, vanhempien kanssa työskentelevien ammattilaisten tukemista ja heidän osaamisensa vahvistamista sekä kasvatuskumppanuutta. (Halme ym. 2018, 9.)

Perheet saattavat tarvita perheen toimintakyvyn tukemista ja vahvistamista sekä ohjausta arjen hallinnassa. Vanhemmat voivat myös tarvita ulkopuolista apua parisuhteeseen, vanhemmuuteen sekä vuorovaikutustaitoihin liittyvissä asioissa (Järvinen ym. 2012, 112.)

Uudessakaupungissa kasvatus- ja perheneuvoloiden asiakasmäärät ovat olleet kasvussa viime vuosina. Tilastojen mukaan vuonna 2016 asiakasperheitä on ollut 77, kun taas vuonna 2018 niitä on ollut 140. Vuonna 2017 reilu neljä prosenttia Uudenkaupungin lapsiperheistä on saanut lastensuojelun tehostettua perhetyötä, kun taas sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä on saanut lähes yhdeksän prosenttia Uudenkaupungin lapsiperheistä. (Sotkanet 2019.)

Vanhemmuuden tukemisen edellytyksenä on, että työskentelyn alussa annetaan aikaa vanhemmuuden tarkasteluun. Tässä voi käyttää apuna esimerkiksi vanhemmuuden roolikarttaa, jonka tarkastelussa vanhempi voi esimerkiksi huomata, että hänellä on monia hyvin toimivia osa-alueita vanhemmuudessaan ja taas huomata myös ns. kipukohtat. Vanhemmuutta tukiessa on tärkeä pohtia vanhemman omia tavoitteita, mikäli tavoitteet ja ajatus vanhemmuuden tukemiseen tulee muualta kuin vanhemmalta itseltä, motivoituminen työskentelylle on haasteellisempaa. Ammattilaisen tehtävänä on tuoda esiin vanhemman vahvuudet, mutta myös huolen aiheet. (Korhonen & Holopainen 2015, 14.)

Jotta vanhempi pystyy aidosti muuttamaan omaa toimintaansa kohti myönteistä vuorovaikutusta, vanhemman on saatava riittävästi aikaa ja tilaa purkaa omia kielteisiä ajatuksia ja tunteita. On tärkeää, että vanhempi tulee kuulluksi huoliensa kanssa. Ammattilaisen tehtävä näissä tilanteissa on luoda riittävän turvallinen ja hyväsyvä ilmapiiri, jotta vanhempi uskaltaa ilmaista omat tuntemuksensa. Vanhemman kokemus ammattilaisen hyväksyvistä suhtautumisesta auttaa vanhempaa suhtautumaan samoin myös lastaan kohtaan. (Korhonen & Holopainen 2015, 14.)

Vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen vaikuttaa moni asia ja joissain tapauksissa vuorovaikutus saattaa ajautua kielteiselle kehälle. Vanhempi voi kokea olevansa epäonnistunut ja keinoton, jolloin hän lisää komentamista ja rangaistuksia tai vaihtoehtoisesti luopuu reagoimisesta ja antaa periksi. Lapsi taas saattaa kokea olevansa ilkeä ja tuhma, mikä voi lisätä lapsen haastavaa käyttäytymistä. Vanhempi usein toivoo, että lapsi muuttuisi kiltimmäksi, ettei tarvitsisi komentaa koko ajan. Muutosta ei kuitenkaan voida laittaa lapsen vastuulle, vaan vanhemman on otettava vastuu omasta tavastaan toimia lapsen kanssa. (Korhonen & Holopainen 2015, 16.)

Jotta vuorovaikutus suhde voi muuttua, siihen tarvitaan keskustelun ja puheen lisäksi kokemuksellista oppimista. Vanhempaa tulee kannustaa kokeilemaan uusia toimintatapoja käytännössä, joita voidaan toteuttaa esimerkiksi yhdessä sovittujen kotitehtävien avulla. Asioita, joita vanhempi voi harjoitella voi olla esimerkiksi myönteisen palautteen antaminen, hyvän huomaaminen, jakamattoman huomion antaminen sekä leikkisyyden ja kohtaamisen hetkien lisääminen arkeen. (Korhonen & Holopainen 2015, 17.)

3 PALVELUT TUKEMASSA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTIA

3.1 Lapsi- ja perhepalveluiden tavoite

Sosiaalihuolto on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön yksilön, perheen ja yhteisön toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta edistäviä ja ylläpitäviä toimia, sosiaalipalveluja sekä niihin sisältyviä tukipalveluja. Terveystuollon tavoitteena taas on edistää sekä ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä ja sosiaalista turvallisuutta sekä kaventaa terveyseroja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.) Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on mm. edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta sekä vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta. Kuntien on lain mukaan turvattava asukkailleen tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1 §.)

Sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä muiden ministeriöiden kanssa vastaavat perhepolitiikan linjauksista sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ylläpitämisestä ja kehittämisestä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019). Perhepolitiikan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä tukea lasten vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään sekä lapsen huolenpidossa. Perheille tarjotaan riittävän varhain heille tarpeellista tukea. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.) Tarvitessaan vanhemmat saavat tukea palveluista, joita kunnat järjestävät itse tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa tai hankkivat muilta palvelujentuottajilta (Kuntalaki 410/2015, § 8). Lapsiperheiden palveluiden tavoitteena on tunnistaa varhain lapsen tai perheen tuen tarve ja sen oikea-aikainen ajoittaminen. Tukea perheille annetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävien sekä ongelmia ennaltaehkäisevien ja korjaavien palveluiden avulla. Edistävät ja ehkäisevät palvelut ovat perheiden arkea ja yhteisöllisyyttä tukevaa, koko ikäluokalle annettavaa universaalia tai erityistä kohdennettua tukea. (Perälä ym. 2011, 17.)

Palvelujärjestelmien laajetessa ja eriytyessä ohjauksen merkitys on selkeästi kasvanut. Palveluja hakevat henkilöt tarvitsevat entistä useammin henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa käytettävissä olevista palveluista sekä niiden saamisen ehdoista. Lisäksi heillä on tuen tarvetta palvelujen ja etuuksien hakemisessa ja käyttämisessä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

3.2 Edistävät ja ehkäisevät palvelut

Lapsiperheiden palvelut voidaan jaotella edistäviin ja ehkäiseviin palveluihin sekä korjaaviin palveluihin (Perälä ym. 2012, 55). Sosiaali- ja terveystieteiden kehittämissuunnitelmassa suuntana on, että painopiste siirtyy ehkäiseviin palveluihin. Edistävillä ja ehkäisevillä palveluilla on tärkeä rooli huolien varhaisessa tunnistamisessa sekä niiden väliintulossa. (Halme & Perälä 2014, 216.) Näillä palveluilla tarkoitetaan arjen tukea ja yhteisöllistä toimintaa, universaaleja palveluja ja kohdennettua tukea, jota annetaan esimerkiksi nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Perälä ym. 2012, 55).

Edistävät ja ehkäisevät palvelut ovat vapaaehtoisia eivätkä tästä syystä leimaa käyttäjiä. Monet näistä palveluista ovat myös maksuttomia ja ne järjestetään lähipalveluina. Näiden palveluiden avulla pystytään tavoittamaan lähes kaikki perheet, joten perheet tulevat huomatuksi ja täten voidaan tukea heidän hyvinvointiaan. (Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2009, 153.)

Edistävä, ehkäisevä sekä korjaava toiminta pitävät sisällään lapsiperheiden tuen tarpeen varhaisen tunnistamisen sekä sen, että tuki tarjotaan oikea-aikaisesti perheille. Perheet saavat tukea lapsen erilaisissa elämän tilanteissa, ei vain silloin, kun lapsesta herää huoli jonkin asian vuoksi. (Perälä ym. 2012, 39.) Kun lasten ja perheiden haasteet tunnistetaan ajoissa ja heille tarjotaan apua nopeasti, heitä pystytään tukemaan peruspalveluissa. Kun perheen tukeminen tapahtuu peruspalveluissa keinoja sekä mahdollisuuksia perheen tukemiseen on paljon. (Tuominen ym. 2011, 182.)

3.2.1 Arjen tuki ja yhteisöllinen toiminta

Lapsen, nuoren ja perheen voimavaroja voidaan vahvistaa tukemalla perheen arkea ja yhteisöllisyyttä. Tukea ja voimavarojen vahvistamista saatetaan tarvita esimerkiksi vanhempana toimimisessa, lapsen ja nuoren kasvatuksessa, parisuhteessa, vanhempien erotilanteessa tai arjen yllättävissä haasteissa. Arjen tuki ja yhteisöllinen toiminta voi olla joko kaikille avointa tai tietyssä elämäntilanteessa oleville suunnattua. Keskeisiä periaatteita näissä palveluissa ovat helppo saatavuus, monitoimisuus, asiakaslähtöisyys, osallistavat toimintatavat, osallistujien voimavarojen vahvistaminen ja leimaamattomuus

sekä tuen vieminen perheen kotiin tai kodin lähistölle ja osaksi lapsen ja nuoren kasvu- ja kehitysympäristöä. (Perälä ym. 2012, 57.)

Yhteisöllisellä toiminnalla voidaan tarjota erilaisia kohtaamispaikkoja, kuten ryhmiä, kerhoja, kursseja, leirejä sekä kuntien ja järjestöjen ylläpitämiä perhekahviloita, joissa on mahdollista saada myös asiantuntija-apua. Näiden lisäksi voi olla ryhmämuotoisia neuvonta- ja ohjauspalveluita. Palveluiden toteuttajina voi olla monia eri toimijoita, kuten järjestöt, perheet, vapaaehtoistyöntekijät sekä seurakunta. Arjen tukea ja yhteisöllistä toimintaa toteutetaan usein myös yhteistyössä universaalien palveluiden tuottajien kanssa. (Perälä ym. 2012, 57.)

Arjen tuen ja yhteisöllisen toiminnan avulla voidaan tarjota lapselle, nuorelle ja perheelle luottamuksellinen yhteisö, joka rakentaa osallisuutta, yhteenkuuluvuutta ja vastuullisuutta ja jossa voidaan edistää vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, perheiden vertaistukea sekä vahvistaa vanhemmuutta. Ryhmätoiminta mahdollistaa kotona oleville aikuiskontakteja, keskustelufoorumeja, vertaistukea, vaihtelua sekä mahdollisuuden saada kannustusta ja rohkaisua lasten hoitamiseen muilta vanhemmilta ja työntekijöiltä. Näiden tukien turvin vanhemmat voivat saada käytännön apua ja helpotusta omaan arkeensa. (Perälä ym. 2012, 57.)

Lapsille ja nuorille nämä palvelut taas voivat tarjota esimerkiksi mielekästä toimintaa, mahdollisuuden sosiaalisten taitojen ja uusien asioiden harjoitteluun sekä pienille lapsille vaihtoehdon päivähoidolle. Nuorisotyö taas mahdollistaa nuorten yhteisöllisen toiminnan sekä kunnan nuorisovaltuusto ja oppilaskunnat tuovat mahdollisuuden vaikuttaa koulun ja kunnan päätöksentekoon. (Perälä ym. 2012, 58.) Uudessakaupungissa yhteisöllistä toimintaa ovat mm. MLL:n kahvilat, kasvuvanhemmuuteen- ryhmät, seurakunnan kerhot ja avoinpäiväkoti sekä nuorisotalo.

Koulujen kerhotoimintaan pyritään saamaan mukaan myös niitä lapsia ja nuoria, joilla ei esimerkiksi ole perheen tuen puuttuessa mahdollisuutta harrastaa säännöllisesti. Kerhotoiminta tarjoaa kaikille lapsille mahdollisuuden ainakin yhteen harrastukseen läpi perusopetuksen. Toiminnan tavoitteena on lisäksi parantaa yhteistyötä kodin ja koulun välillä. Kerhojen järjestämisessä koulu voi hyödyntää kolmatta sektoria sekä koulun muiden sidosryhmien ja eri hallinnonalojen osaamista. (Perälä ym. 2012, 58.)

3.2.2 Universaalit palvelut

Keskeisen osan lasten, nuorten ja perheiden palveluita muodostavat universaalit, kehitystä tukevat palvelut. Terveystieteissä määrätään, että nämä palvelut on järjestettävä yhdenvertaisesti koko ikäryhmälle (Terveystietolaki 1326/2010) ja ne tavoitetaan lähes koko ikäryhmän lapsuusiässä. Universaaleihin palveluihin kuuluvat mm. äitiys- ja lastenneuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja muu (psykososiaalinen) oppilas- ja opiskelijahuolto sekä päivähoito. (Perälä ym. 2012, 58.)

Universaalit palvelut tukevat lapsen ja nuoren fyysistä ja sosioemotionaalista kehitystä, vanhemmuutta, lapsiperheiden mielenterveyttä, lapsen ja nuoren kehitystä ja oppimista sekä lapsen ja perheen kasvu- ja kehitysolosuhteita. Tuen on mahdollista kohdistua myös lapsen ja nuoren terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen, kuten terveellisen ravinnon, riittävän unen ja liikunnan saamiseen, positiivisten sosiaalisten suhteiden ylläpitoon, oppimiseen, puheen kehitykseen, riittävän huolenpidon saamiseen sekä muihin terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin sekä terveellisen ja turvallisen asuin- ja elinympäristön synnyttämiseen. (Perälä ym. 2012, 58-59.)

Kun kaikille lapsille tarjotaan riittävät universaalit palvelut, voidaan erilaisiin tuen tarpeisiin vastata paremmin ja oikeaan aikaan sekä ohjata heidät tarvittaessa muihin palveluihin. Universaalien palveluiden tavoitteena on tunnistaa lasten, nuorten ja vanhempien tuen tarpeita sekä siten ehkäistä ongelmien syntyminen ja kasautuminen. Tuki saattaa olla esimerkiksi perheiden luotsaamista arkea avustavaan yhteisölliseen toimintaan sekä kohdennettua tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja perheiden tunnistamista ja ohjaamista varhain palvelujen piiriin. (Perälä ym. 2012, 59.)

Universaaleja palveluja tuotetaan monella eri tavalla. Niitä ovat perhevalmennus, vertaistoiminta eri elämäntilanteissa oleville ihmisille, avoimet varhaiskasvatus palvelut, kasvatuksellinen tuki ja mahdollisuus leikkiin, sosiaali- ja perhetyön ehkäisevät palvelut, kuten kotikäynnit tai neuvolan kautta välitettävä kotiapu, parisuhde- ja terveysneuvonta sekä osaamisen vahvistaminen. (Perälä ym. 2012, 59.)

Kehittämistyössämme universaaleja palveluita ovat äitiys- ja lastenneuvola sekä varhaiskasvatus. Neuvolatoiminta on keskeinen osa perusterveydenhuollon ehkäisevää ja terveyttä edistävää toimintaa. (THL 2019.) Äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa ohjaa ja valvoo sosiaali- ja terveysministeriö. Tulevien vanhempien sekä sikiön tai vastasyntyneen

hyvinvoinnista huolehditaan äitiysneuvolassa. Lastenneuvolassa taas seurataan ja tuetaan alle kouluikäisen lapsen fyysistä. Psykykkistä ja sosiaalista kehitystä ja tervettä kasvua sekä koko perheen hyvinvointia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 §). Varhaiskasvatus pitää sisällään hoidon, kasvatuksen ja opetuksen, mitkä tukevat lasta tasapainoisessa kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019).

3.2.3 Palveluiden kohdennettu tuki

Lapsen, nuoren ja perheen terveys ja hyvinvointi sekä lapsen ja nuoren suotuinen kasvu, kehitys ja oppiminen ovat vaarassa, mikäli huolet kasaantuvat ja samanaikaisesti nuoren hyvinvointia suojaavat tekijät puuttuvat. Universaalien palveluiden toimiessa hyvin, tuen tarpeet on mahdollista tunnistaa riittävän varhain. Tutkimusten mukaan oikea-aikainen tuki on ongelmien ehkäisyn kannalta keskeistä ja vaikuttavaa. (Perälä ym. 2012, 61.)

Kohdennettu tuki voi olla joko lyhyt- tai pitkäkestoista. Lyhytkestoista tukea on esimerkiksi kotipalvelu, lisäkäynnit tai muu tuki, joita tarvitaan esimerkiksi vanhemman sairastuttua äkillisesti tai kriisitilanteessa. Pidempikestoisia erityisen tuen palveluja voidaan kohdentaa ryhmille, jotka ovat vaarassa kohdata vaikeuksia tai optimaalinen kehitys on uhattuna. Palveluja voidaan kohdentaa myös sellaisille ryhmille, joilla on huomattu vahva riski, kuten vanhemman mielenterveysongelmat tai väliaikaisia tai lieviä haasteita, mutta ei kuitenkaan hoitoa vaativaa häiriötä. Tilapäisiä tai lieviä ongelmia, mitkä liittyvät lapsiin voivat olla esimerkiksi kiusaaminen, käyttäytymisen, tarkkaavaisuuden tai kaverisuhteiden vaikeudet. Vanhemmuuteen liittyviä huolia taas voivat olla pärjäämättömyys, ajan riittämättömyys lapsen kanssa, vanhemman stressi, masennus, ahdistus, päihteiden käyttö tai somaattinen sairaus. (Perälä ym. 2012, 62.)

Kohdistettuja, tarvittaessa tarjolla olevia palveluita ovat mm. Eri ammattiryhmien lisä- ja kotikäynnit, varhainen tuki päivähoidossa sekä perhetyö. Muita saatavilla olevia kohdennetun tuen palveluita ovat kasvatus- ja perheneuvola, nuorisolle suunnattu työpajatoiminta, nuorisoasemat, nuorisoneuvolat- ja poliklinikat, etsivä nuorisotyö tai nuorisotoimen tieto- ja neuvontapalvelut, kotipalvelu, sekä ehkäisevä päihdetyö. Lapset, nuoret ja

perheet voivat tarvita lisäksi avukseen myös terveydenhuollon erikoispalveluita sekä sosiaalihuollon erityispalveluita, kuten lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua tai päihdepalveluja. (Perälä ym. 2014, 229.)

Uudessakaupungissa kohdennettua tukea lapsiperheille annetaan perhekeskuksessa, nuorisopalveluissa, oppilas- ja opiskelijahuollossa, varhaiskasvatuksessa sekä osassa perhelinjan palveluista. Perhekeskus tarjoaa mm. perhetyötä, mikä on perheen arjen tukemista. Perhetyötä toteutetaan yleensä perheen kotona, siihen kuuluu perheen tuen tarpeen tunnistaminen sekä tuen antaminen ennen kuin ongelmat kärjistyvät. (Järvinen ym. 2012, 12, 15.)

3.3 Korjaavat palvelut lapsiperheiden arjessa

Korjaavia palveluita ovat terveydenhuollon erikoispalvelut ja kuntoutus sekä sosiaalihuollon erityispalvelut. Korjaavien palveluiden tarkoituksena on pyrkiä vähentämään ongelmia tai sairautta aiheuttavia tekijöitä tai pienentämään niiden vaikutusta. Näissä palveluissa tulee ottaa huomioon myös edistävä ja ehkäisevä näkökulma. Erityis- ja erikoispalveluja voi järjestää mm. kunnat, sairaanhoitopiirit, yksityiset sekä järjestöt ja niitä voidaan järjestää yhteistyössä peruspalvelujen kanssa. Tavoitteena onkin, että lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluissa työskentelevillä on mahdollisuus saada erityis- ja erikoispalveluiden asiantuntijatukea esimerkiksi psykososiaaliseen kehitykseen, mielen-terveyteen sekä päihteiden käyttöön liittyvissä pulmissa. Korjaavat palvelut edellyttävätkin usein monialaista toimintaa. (Perälä ym. 2012, 65.)

Korjaavia palveluita annetaan niin terveydenhuollon kuin sosiaalihuollonkin puolella. Terveydenhuollon erityispalveluihin ja kuntoutukseen kuuluu mm. apuvälinepalvelu, erikoissairaanhoito, lapsi- ja nuorisopsykiatria, vammaispalvelut sekä perheterapia. Sosiaalihuollon erityispalveluihin taas kuuluu mm. ensi- ja turvakotipalvelut, lastensuojelu, päihde- ja mielenterveyspalvelut, toimeentulotuki sekä tukihenkilö tai perhe. (Halme & Perälä 2014, 217.)

Palveluoppaassamme mainituista palveluista korjaavia palveluita tuottavat lastensuojelu sekä vammaispalvelu. Kunnan järjestämällä vammaispalveluilla ja tukitoimilla helpotetaan vammaisten henkilöiden selviytymistä jokapäiväisessä elämässä. Vammaispalveluita ovat mm. apuvälinepalvelut, perhehoito, henkilökohtainen apu sekä kuljetuspalvelut. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Lastensuojelun tarkoitus on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Avainasemassa ovat ehkäisevä lastensuojelu sekä varhainen tuki. Avohuollon tukitoimilla tuetaan lapsen myönteistä kehitystä ja vanhempien kasvatuskyykyä, silloin kun vanhemmat eivät itse selviydy lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät riitä takaamaan lapselle turvallista kasvuympäristöä, voidaan lapsi ottaa huostaan ja sijoittaa sijaishuoltoon, joita ovat perhehoito tai laitoshuolto. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.) Kun arvioidaan lastensuojelun tarvetta tai toteutetaan sitä, on ensisijaisesti otettava aina huomioon lapsen etu (Lastensuojelulaki 2007/417, 4 §).

3.4 Sivistystoiminnan palvelut

Moniin palveluihin kuuluu palvelukohtaista lainsäädäntöä sekä palvelua voivat järjestää useat eri tahot. Tämän vuoksi yksiselitteinen palvelujen ja tuen ryhmittely on haastavaa. Esi- ja perusopetuksessa tarjottava kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki sisältää sekä edistäviä ja ehkäiseviä että korjaavia elementtejä. Oppilas- ja opiskelijahuollon moniammatillisuudella tarkoitetaan eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Keskeisesti siihen kuuluvat opetustoimi, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä lastensuojelulain alaiset toimijat, jolloin sen määrittelyä on ohjattu useassa eri laissa. Tämä oppilas- ja opiskelijahuollon moniammatillinen toiminta nitoo yhteen oppilas- ja opiskelijahuollon, joka muodostuu yleisistä koulu yhteisön hyvinvointiin ja opetuksen tukeen liittyvistä kysymyksistä sekä yksittäistä oppilasta koskevista asioista. (Perälä ym. 2012, 55.)

Oppilailla on oikeus saada perusopetuksen ajan opetussuunnitelman mukaisen opetuksen lisäksi oppilaanohjausta sekä riittävää tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin heti, kun tarve tuolle tulee esille. Oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuki voi olla väliaikaista tai pitkäkestoista. Tukimuodot riippuvat oppilaan vaikeuksien laadusta ja laajuudesta. Tukimuotoja voivat olla esimerkiksi tukiopeus, osa-aikainen erityisopetus, oppilashuollollinen tuki, avustajapalvelut jne. Usein haasteet oppimisessa huomataan jo ennen koulun aloitusta varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, jolloin tuen antaminen aloitetaan jo siellä. Tärkeää onkin turvata tuen yhtenäinen jatkuminen oppilaan siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, kouluun siirryttäessä sekä koulunkäynnin aikana. (Perälä ym. 2012, 161.)

Koulun antama tuki jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Kaikilla tuen taasoilla on mahdollista käyttää jokaista tukimuotoa paitsi erityisen tuen päätökseen perustuvaa erityisopetusta. Kaikille annettava yleinen tuki on osana kaikkea kasvatusta ja opetusta, jonka tarkoituksena on oppilaan tukeminen siten, että tavoitteet voidaan saavuttaa. Mikäli oppilaan tuen tarve kasvaa tulee hänelle antaa tehostettua tukea, silloin tuki on jatkuvaa ja yksilöllistä. Tehostettua tukea arvioidaan ja suunnitellaan yhdessä opettajien, oppilaan, perheen ja oppilashuollon henkilöstön kanssa. Tehostetun tuen aloittaminen tehdään pedagogisen arvion pohjalta ja tuen tulee olla suunnitelmallista. (Perälä ym. 2012, 161.)

Oppilaalle voidaan tehdä erityistä tukea koskeva hallintopäätös, mikäli tehostettu tuki on todettu riittämättömäksi. Tällöin oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), josta tulee ilmetä erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Ohjauksen ja tuen tarkoituksena on tukea oppilaan oppimista sekä tervettä kasvua ja kehitystä, jotta perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen on mahdollisuus. (Perälä ym. 2012, 162.)

Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko koulua tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoiltona. Tämän lisäksi oppilailla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoiltoon. Opiskeluhoiltoon kuuluvat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoilto toteutetaan opetustoimen sekä sosi-aali- ja terveystoimen moniammatillisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287, 3 §.)

Kunnan tulee järjestää kouluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille. Kouluterveydenhuolto vastaa kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisestä. Palveluun sisältyy myös vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu myös oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa, sekä oppilaan suun terveydenhuolto. Palvelulla tuetaan tarvittaessa oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyötä. (Terveystoimilaki 2010/1326, 16 §.)

Uudessakaupungissa on vastaava koulukuraattori sekä kolme koulukuraattoria. Heidän lisäksi oppilashuollossa on kolme koulupsykologia sekä kuusi terveydenhoitajaa.

(Uusikaupunki.fi) Kehittämishankkeessa olemme laittaneet palveluita järjestykseen edellä mainittujen palvelujen jaottelun mukaisesti, eli edistävistä ja ehkäisevistä palveluista kohdennettuihin palveluihin sekä ns. aikajärjestykseen eli aloitimme palveluista, jota voidaan käyttää jo, kun ajatus perheen perustamisesta tulee esille. Osa palveluntarjoajista sopisi moneenkin kohtaan. Kuten nuorisopalvelut, mitkä antavat nuorisotalojen kautta yhteisöllistä toimintaa, mutta taas etsivä nuorisotyö on kohdennettua tukea. Nuorisopalvelut lajittelimme palveluoppaassa kohdennetuksi tueksi. Palveluoppaassa opetuksesta olemme kirjoittaneet koulu-termillä, juuri sen vuoksi, että se sisältää myös opilas- ja opiskelijahuollon.

4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

4.1 Kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle ammattikorkeakoulussa. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan organisoiminen tai kehittäminen. Alasta riippuen se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus kuten perehdyttämisopas tai mahdollisesti jonkin tapahtuman toteuttaminen. Toteutustapa toiminnallisessa opinnäytetyössä voi olla mm. kirja, opas, portfolio, kotisivut tai tapahtuma. Opinnäytetyön tulee olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, toteutettu tutkimuksellisella asenteella sekä riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa näyttävänä. (Vilka & Airaksinen 2003, 9-10.)

Kehittämistyö on jollain tavalla osa melkein kaikkien työntekijöiden toimenkuvaa ja tehtäviä. Kehittämistyön tarkoituksena on luoda uusia käytäntöjä työhön, menetelmiä, tuotteita tai palveluja omaan tarpeeseen tai kysynnän vuoksi. Kehittämisessä erilaisten menetelmien tunteminen ja osaaminen on hyödyllistä. Osaamista vaaditaan myös, jotta pystyy rajaamaan kehittämistyötä. Tässä olennaista on, että tuntee olennaisimmat käsitteet sekä hallitsee olemassa olevaa tietoa aiheesta. Koko kehittämistyön prosessissa, johon kuuluu tarpeen tunnistaminen kehittämistyölle, aiheeseen perehtyminen teoriassa sekä käytännössä, kehittämistehtävän määrittäminen ja aiheen rajaaminen, tietoperustan kirjoittaminen sekä menetelmien miettiminen, kehittämistyön tekeminen ja julkaisu, tehdyn työn ja aikaansaannoksen arviointi, esiin nousevat järjestelmällisyys sekä kriittinen mietintä. (Ojasalo ym. 2014, 11 & 24.)

Kehittämistyön tavoitteenamme oli luoda kattava, selkeä ja käyttäjäystävällinen palveluopas Uudenkaupungin lapsiperheiden palveluista. Palveluoppaan myötä perheillä olisi tieto tarjolla olevista palveluista ja siksi heidän olisi helpompaa hakeutua palveluiden piiriin. Palveluoppaan tarkoituksena on myös toimia ammattilaisten työvälineenä, jota he voivat käyttää palveluohjauksessa. Uuteenkaupunkiin on muuttanut paljon uusia perheitä työn perässä, joten kaupungin tarjoamat palvelut ovat monille asukkailla vieraita. Lisäksi ensimmäistä lastaan odottava äiti voi olla todella yksin ja eksynyt, eikä osaa edes ehkä hakea mahdollisia palveluita.

Huolten varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen ovat perheiden tukemisen ja ongelmien ehkäisyn kannalta tärkeimpiä asioita, ne ovat myös aikaisempien tutkimusten mukaan vaikuttavia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää vanhemmuuden vahvistamiseen, sillä vanhempana olemiseen kuuluvien haasteiden on todettu olevan merkittäviä lapsen kehityksellisten ongelmien, mielenterveysongelmien, yleisen pahoinvoinnin, syrjäytymisen sekä ei-toivotun käyttäytymisen riskitekijöitä. Tutkimusten mukaan useat arkipäiväiset ja lievätkin huolet voivat olla ongelmallisempia, kuin yhden isomman vaikeuden kohtaaminen. Juuri tästä syystä vanhempien ilmaisemaan lieväänkin huoleen tulisi aina suhtautua vakavasti. (Halme & Perälä 2014, 216.)

4.2 Kehittämismenetelmät ja tiedonhankinta

Kehittämismenetelmiä on mahdollista jäsentää usealla tavalla, mutta yleisesti katsoen menetelmissä on kysymys käytännön tavoista sekä työskentelytavoista, joiden avulla päästään kehittämistoiminnan päämääriin. Menetelmät voivat olla keskustelua edistäviä, kuten dialoginen keskustelu, osallistavia, kuten asiakaskeskustelut sekä esittäviä, kuten kuvat ja piirroukset. (Salonen ym. 2017, 55.)

Tiedonhankintamenetelmät ovat kehittämistoiminnassa lähinnä samoja kuin tutkimuksessa tutkimusmenetelmät, mutta kehittämistyössä niiden käyttö on joustavampaa kuin tutkimustyössä. Kehittämistoiminnassa käytettäviä tiedonhankintamenetelmiä ovat esimerkiksi erilaiset haastattelut, kyselyt lomakkeilla tai sähköpostitse sekä valmiit materiaalit ja dokumentit. (Salonen 2013, 23.) Kehittämistyössämme käytimme tiedonkeruuseen haastatteluja sekä valmiita materiaaleja.

Erilaiset haastattelut ovat käytetyimpiä tapoja hankkia tietoa kehittämistyötä varten. Haastattelu on hyvä keino kehittämistyössä, koska sen avulla on mahdollista saada nopealla aikataululla paljon tietoa työn kohteesta. (Ojasalo ym. 2014, 106.) Tietoa palveluopasta varten keräsimme teemahaastatteluiden avulla. Teemahaastattelu ei etene tarkkojen, yksityiskohtaisten, valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta vaan laajemmin kohdentuen tiettyihin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelussa myös haastattelujen teemat ovat kaikille samoja sekä haastateltavien vapaalle puheelle annetaan tilaa. (KvaliMOTV 2020.) Valitsimme menetelmäksi teemahaastattelun juuri siitä syystä, että halusimme haastattelun olevan joustava ja haastateltavat saivat kertoa vapaasti palveluistaan niitä asioita, jotka itse kokivat tärkeäksi.

Teemahaastatteluista teimme muistiinpanoja, joiden pohjalta kokosimme oppaaseen palvelua koskevat tärkeimmät asiat. Haastatteluiden avulla saimme hyvän käsityksen palveluiden sisällöstä sekä haastateltavat kertoivat heidän mielestään oleellisimpia asioita, joita oppaassa olisi hyvä tulla esille. Haastatteluissa jokainen toi esiin Uudenkaupungin lisääntyneen maahanmuuton. Haastattelujen perusteella päätimme yhdessä toimeksiantajan kanssa, että palveluoppaaseen lisätään myös osio kotouttamispalveluista. Haastateltavat tiesivät etukäteen haastattelun teeman, joten aiheeseen päästiin helposti käsiksi. Välillä keskustelu siirtyi hieman aiheen ulkopuolelle, mutta saimme hyvin vaihdettua puheenaiheen takaisin teemaan liittyviin asioihin. Syy siihen, että keskustelu pääsi vaeltelemaan, oli varmasti se, että haastateltavat halusivat kertoa myös heidän tulevista muutoksista, joista mekin myös olimme erityisen kiinnostuneita.

Valmismateriaali, jota käytimme kehittämishankkeen työstämisessä, oli Uudenkaupungin kaupungin verkkosivut. Verkkosivuilta saimme palveluoppaaseen palveluiden yhteystietoja sekä lisätietoja palveluista.

Kehittämismenetelmänä toimii myös kehittämishankkeen aihealuetta lähellä olevien aikaisempien kehittämisraporttien läpiluku eli aikaisemman tiedon käyttö (Salonen 2013, 22). Kehittämismenetelminä kehittämistyössämme käytimme dialogista keskustelua, työpajaa, mikä oli osallistava menetelmä sekä aikaisemmin laadittujen raporttien/oppaiden läpilukua.

Dialogisen keskustelun piirteitä ovat suora ja avoin keskustelu, jonka pyrkimyksenä on yhteinen ymmärrys. Dialogisessa keskustelussa, jokaisella voi olla eriäviä näkemyksiä eikä kenenkään näkemys ole yksin oikea. Kaikkien näkemyksiä ja tilannetta pohditaan yhdessä. Dialogisuudesta on hyötyä kehittämistoiminnassa, kun pyritään löytämään uusia toimintatapoja. (Salonen ym. 2017, 84.)

Tammikuun alussa vierailimme seurakunnan perhekerhossa ja kävimme äitien kanssa dialogista keskustelua kaupungin tarjoamista palveluista. Keskustelimme siitä, millaisia palveluita he käyttävät arjessaan, mistä he haluaisivat lisää tietoa, mitkä tuntuvat vierailta yms. Saimme paljon pohdittavaa ja lasten vanhemmat kertoivat myös, että tämänkaltaiselle palveluoppaalle kysyntä on suuri.

Vanhempia Uudenkaupungin perhekerhossa oli paikalla vain viisi, joka oli melko vähän keskimääräiseen kävijäryhmään nähden. Jokainen perhekerhoon osallistunut sai kertoa kokemuksiaan kaupungin palveluista ja muut osallistujat kuuntelivat ja kommentoivat

keskustelua. Dialogisen keskustelun lisäksi käytimme perhekerhossa työpaja- menetelmää. Työpaja voi olla esimerkiksi tapaaminen, jossa osanottajat tekevät yhteistyötä erilaisin vuorovaikutuksellisin tavoin. (Salonen ym. 2017, 91.)

Seurakunnan perhekerhoon olimme ideoineet pienimuotoisen pajatoiminnan, jonka tavoitteena oli saada selville vanhempien kokemuksia palveluista. Tavoitteena oli myös saada selville, mitä palveluita vanhemmat kokevat tärkeiksi ja mistä se haluavat tietoa palveluoppaaseen. Pajatoiminnassa meillä on neljä eri lappua, joissa olisi tekstit tärkeä, turha, vieras ja tuttu. Tärkeä ja turha muodostivat oman janan ja vieras ja tuttu oman janansa. Tärkeä ja turha -janalle vanhemmat saivat kirjoittaa oppaan sisältöön ja palveluihin liittyviä asioita janan. Tuttu ja vieras- janalle vanhemmat saivat kirjoittaa palveluista, mitkä palvelut kokevat itselleen tutuksi ja mitkä vieraaksi. (Kuva 1. Perhekerho.)

Toteutimme tämän niin, että kävimme vanhempien kanssa dialogista keskustelua ja saamaan aikaan seurakunnan lapsityönohjaaja kirjoitti asioita lapuille ja liimasi niitä keskustelun perusteella oikeisiin kohtiin janaa. Totesimme tämän hyväksi keinoksi, sillä tämän ansiosta pystyimme keskustelemaan itse vanhempien kanssa asioista eikä keskustelua tarvinnut keskeyttää sen vuoksi, että kirjoitamme tai käymme laittamassa lappuja janalle

Jokainen perhekerhoon osallistunut koki, että MLL:n ja seurakunnan kerhot ja muskari ovat tärkeitä lapsen ja vanhemman verkostoitumisen kannalta. Tämän vuoksi halusimme korostaa juuri näitä palveluita palveluoppaassa. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja ja perheohjaajan vastaanotto oli sellainen palvelu, joka valitettavasti vielä puuttuu mutta vanhempien mielestä olisi todella hyvä saada kaupunkiin. Tämä nousi esiin monen vanhemman keskusteluissa ja lupasimme välittää tiedon eteenpäin sosiaalitoimen johtajalle, joka toimii toimeksiantajana projektissamme.

Kysymys, joka mietitytti muutamaa äitiä, oli se, että mikä päivähoito oikeastaan edes on ja miten tässä kaupungissa päivähoitoon haetaan. Tämäkin kysymys voi olla sellainen, jota moni vanhempi miettii eikä oikein tiedä mistä hakisi apua. Tästä seurasi se, että saimme tietoa, minkälaista tietoa kannattaa erityisesti mainita palveluoppaassa.

Palveluopasta työstäessämme tutustuimme Theseuksessa muiden tekemiin opinnäytteisiin, jota myös käytimme yhtenä kehittämismenetelmänä. Haimme aiemmin tehdyistä opinnäytetöistä ideoita ja ajatuksia omaan kehittämistyöhömme. Erilaisia oppaita oli tehty paljon ja niistä saimme paljon hyviä ideoita oman oppaamme rakenteeseen, kuten

ideoita oppaan sisältöön ja muotoiluun. Suunnittelimme aluksi, että tekisimme palvelukartan tyyllisen oppaan palveluista. Sitä suunnitellessa koimme kuitenkin, ettemme saa siihen tarpeeksi tietoa palveluista tai muuten opas ei olisi enää lukijaystävällinen. Tekstiä olisi joko tullut liikaa tai sitten tieto palveluista olisi jäänyt vaillinaiseksi. Toinen valmis materiaali, jota käytimme kehittämistyössämme, oli Uudenkaupungin kaupungin verkkosivut. Verkkosivuilta saimme palveluiden yhteystiedot.

4.3 Kehittämistyön eteneminen

Aika	Menetelmä	Toimijat	Tuotos	
6/2019	Sähköposti	Kehittämistyön tekijät, sosiaalitoimen johtaja	Kehittämishankkeen aiheen valinta	Suunnittelu
8/2019	Palaveri Palveluoppaan työstäminen	Kehittämistyön tekijät, sosiaalitoimen johtaja, lastensuojelun sosiaaliohjaaja Kehittämistyön tekijät	Kehittämishankkeen aiheen rajaaminen Palveluoppaan ulkoasun suunnittelu	
9/2019	Kirjallisuuteen perehtyminen/ kirjoittaminen Haastattelut	Kehittämistyön tekijät Kehittämistyön tekijät, nuorisopalvelut, seurakunta, neuvola, MLL, varhaiskasvatus, vammaispalvelut	Teoriaa lasten hyvinvoinnista Tietoa palveluista (liite 2)	Toteutus
10/2019	Kirjallisuuteen perehtyminen/ kirjoittaminen Haastattelut	Hankkeen tekijät Hankkeen tekijät, lastensuojelu, Perhekeskus, koulu, perhelinja	Teoriaa lasten ja perheiden hyvinvoinnista Tietoa palveluista (liite 2)	
11/2019	Kirjallisuuteen perehtyminen/ kirjoittaminen Palveluoppaan työstäminen Haastattelu	Kehittämistyön tekijät Kehittämistyön tekijät Kehittämistyön tekijät, maahanmuuttokoordinaattori	Teoriaa lasten ja perheiden tukemisesta Palveluoppaan tekeminen Tietoa palvelusta (liite 2)	
12/2019	Kirjallisuuteen perehtyminen/ kirjoittaminen Palveluoppaan työstäminen Palaute kerääminen palveluoppaasta	Kehittämistyön tekijät Kehittämistyön tekijät Kehittämistyön tekijät, kehittämissryhmän jäsenet	Teoriaa lapsiperheiden palveluista, kehittämistyön kirjoittaminen Palveluoppaan tekeminen Tieto korjattavista kohdista palveluoppaassa	Toteutus/arviointi
1/2020	Kirjoittaminen, tekstin hiominen ja korjaaminen Dialoginen keskustelu	Kehittämistyön tekijät Kehittämistyön tekijät, perhekahvilan aikuiset	Kehittämistyön kirjoittaminen, teoria osuuden muokkaus, palveluoppaan korjaaminen Palvelujen käyttäjien näkemys palveluoppaan tarpeesta ja sisällöstä	
2/2020	Kirjoittaminen Palaute kerääminen palveluoppaasta	Kehittämistyön tekijät Kehittämistyön tekijät, kehittämissryhmän jäsenet	Kehittämistyön kirjoittaminen/viimeistely, teorian viimeistely Palaute, palveluoppaan viimeistely	Arviointi
3/2020	Palveluoppaan luovuttaminen toimeksiantajalle ja kehittämistyön esittely	Kehittämistyön tekijät, sosiaalitoimen johtaja	Palveluoppaan levitys	Levitys

Taulukko 1. Kehittämistyön vaiheet (Salonen ym. 2017, 68).

Otimme yhteyttä kesällä 2019 Uudenkaupungin sosiaalitoimen johtajaan, sillä ajatuksella, että heillä olisi tarvetta jollekin kehittämistyölle, jonka voisimme toteuttaa opinnäytetyönä. Tällöin toimeksiantaja toi esille tarpeen oppaasta, jossa on koottu yhteen lapsiperheiden palvelut Uudessakaupungissa. Heidän toiveestaan palveluoppaan sisältö päätettiin rajata heidän kanssaan yhteistyötä tekeviin palveluntuottajiin.

Syys-marraskuun aikana kävimme haastattelemassa kaikkia kehittämisryhmään kuuluvia palveluntuottajia. Kehittämisryhmäämme kuuluivat neuvolan esimies, varhaiskasvatuksen johtaja, lastensuojelun sosiaaliohjaaja, nuorisopalvelujen vastaava, opetustoimenjohtaja, vammaispalveluiden sosiaaliohjaaja, perhelinjan hankekoordinaattori, MLL:n Uudenkaupungin paikallisyhdistyksen puheenjohtaja, Perhekeskuksen sosiaalityöntekijä, Uudenkaupungin seurakunnan lapsityönohjaaja sekä Uudenkaupungin maahanmuuttokoordinaattori. Kehittämisryhmän tapaamisista seurasi se, että saimme palveluoppaaseen kaikkein uusimmat tiedot palveluista. Haastatteluissa sovimme, että lähetämme kehittämisryhmän jäsenille oikoluettavaksi sähköpostitse palveluoppaan, kun olemme saaneet koottua palvelut yhteen. Monet kehittämisryhmän jäsenet kiittelivät siitä, että olemme tekemässä palveluopasta Uudenkaupungin lapsiperheille.

Jokaisella tapaamiskäynnillä kirjoitimme muistiinpanoja, jotta haastatteluun olisi helppompaa palata jälkikäteen opinnäytetyötä kirjoitettaessa. Kaiken kaikkiaan se, että molemmat tekivät muistiinpanoja, oli hyvä juttu. Huomasimme, että toinen saattoi kirjoittaa sellaisista asioista mistä toinen ei ja taas toisin päin. Näin muistiinpanomme olivat kattavammat, kuin jos vain toinen olisi kirjoittanut.

Perhelinjan haastatteluun Emilia osallistui yksin ja maahanmuuttokoordinaattorin haastatteluun Elina osallistui yksin aikataulusyistä. Saimme kuitenkin yksinkin haastattelusta kattavat tiedot palveluista. Muistiinpanot jaoimme toisillemme, jotta tieto palveluista on molemmilla palveluopasta työstettäessä.

Vammaispalveluiden haastattelun teimme puhelimen välityksellä. Olimme sopineet tapaaminen vammaispalveluiden ohjaajan kanssa, mutta hän ei pystynytkään osallistumaan haastatteluun, joten vammaispalveluiden ohjaaja ehdotti, että teemme haastattelun puhelimitse. Puhelinhaastattelussa useat haastattelijat voivat työskennellä samanaikaisesti. Puhelinhaastattelussa on erityisen vaikeaa tietää, onko haastateltava tai vastaaja ymmärtänyt kysymyksen. Hiljaisissa hetkissä ei ehkä saada tietoa, ovatko haastateltava ja vastaava vielä mukana keskustelussa. Ehkä vastaaja miettii vastaustaan,

mutta voi myös tehdä jotakin ihan muuta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 64.) Puhelinhaastattelu olikin hankalampi mitä aluksi ajattelimme, sillä siinä ei koskaan tiennyt, koska kukin meistä aloittaa puhumisen ja välillä tuli puhetta toisten päälle. Saimme haastattelussa kuitenkin paljon tietoa vammaispalveluista, vaikkakin uskomme, että kasvotusten tapahtunut haastattelu olisi ollut hedelmällisempi.

Meillä oli alkuun ideana kirjoittaa vaan palvelut peräkkäin ja laittaa tärkeät tiedot palveluista jokaiseen kohtaan. Pyörittelimme päässämme monenlaisia ideoita siitä, millainen palveluoppaasta tulee. Muutimme ideaa moneen kertaan, jotta saisimme tehtyä sellaisen, mistä mahdollisimman moni hyötyisi. Ajatuksena meillä oli myös että, palveluopasta olisi helppo lukea ja ymmärtää. Palveluoppaan sisällön rakentumista vaikeutti se, ettei toimeksiantajalla ollut antaa ideoita ja heidän toiveitaan oppaasta, vaan saimme ideoita omavaltaisesti kahdestaan.

Joulukuun alussa saimme valmiiksi ensimmäisen vedoksen palveluoppaasta, jonka lähetimme toimeksiantajalle. Toimeksiantaja toivoi meidän lisäävän palveluoppaaseen vielä kaavion jokaisen palvelun tuottajan palveluista, jotta palveluiden sisältö näkyisi lukijalle heti ja selventäisi, mitä kaikkea kukin palvelu tarjoaa. Lisäksi toimeksiantaja halusi, että laitamme työn u-sote pohjaan, mikä on Uudenkaupungin kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluiden omalla logolla ja yhteystiedoilla varustettu Word –asiakirjamalli. Toimeksiantajan hyväksynnän jälkeen lähetimme palveluoppaan jokaiselle kehittämisryhmän jäsenelle, jotta he pystyivät antamaan palautetta palveluoppaasta sekä tarkistamaan sisällön tiedot oikeaksi. Moni kehittämisryhmän jäsen vastasikin nopeasti ja kehui, miten tärkeää työtä teemme ja muutamat kehittämisryhmän jäsenet antoivat korjausehdotuksia palveluoppaan ensimmäisestä versiosta. Alla kehittämisryhmän jäsenten kommentteja, joita saimme palveluopasta tehdessä. Kehujen lisäksi saimme myös jonkin verran korjaus- ja lisäysehdotuksia. Osa palveluista oli jo ehtinyt vaihtamaan toimipaikkaansa tai muuten palvelujen sisältöä.

”Aika hienon koosteen olette saaneet aikaan!”

”Hyvää työtä olette tekemässä ja kokonaisuudesta saa helposti kiinni.”

”Ison työ olette tehneet, hienoa”

Hoidimme kehittämistyön prosessin aikana yhteydenpitoa pääsääntöisesti sähköpostitse eri kehittämisryhmän jäsenten kanssa. Useat kehittämisryhmän jäsenet vastasivat aina nopeasti ja se helpottikin meidän työtämme. Valitettavasti myös osalla vastaaminen

kesti, jonka takia etenemisemme välillä hidastui. Meillä kehittämistyön tekijöillä oli yhteinen WhatsApp-ryhmä, jossa kehittämistyön ideointi pääsääntöisesti tapahtui. WhatsApp-ryhmässä sovimme myös tapaamisista sekä hoidimme kaiken yhteydenpidon keskenämme. Muutaman kerran myös työstimme työtä yhdessä ihan konkreettisesti. Työn kirjoittaminen kuitenkin sujui hyvin jaetun tiedoston avulla. Jaetun tiedoston avulla pysyimme reaaliajassa näkemään, mitä toinen on käynyt kirjoittamassa. Loimme itsellemme värikoodit, joiden avulla toinen löysi helposti toisen kirjoittamat uudet tekstit. Lukemisen jälkeen laitoimme tekstin mustaksi, jotta myös kirjoittaja on tietoinen, että toinen on käynyt lukemassa tekstit.

Teoriaosuuden hiominen ja muokatun palveluoppaan lähettäminen kehittämissryhmän jäsenille olivat helmikuun suunnitellussa ohjelmassa. Saimme vihdoinkin lähetettyä palveluoppaan eteenpäin varsinaisessa ulkomuodossa eli u-sote pohjassa. Muutama kehittämissryhmän jäsen halusi vielä toistamiseen hiota omaa osuuttaan, jotta palveluoppaaseen saataisi varmasti kaikki oleellinen tieto.

4.4 Tuotoksen kuvaus

Pyrimme siihen, että palveluoppas olisi selkeä ja sisältä helposti hahmoteltavissa. Pääotsikoissa palveluoppaassa on palvelun tarjoaja, kun taas alaotsikoihin on eritelty niiden tarjoamat palvelut. Otsikointien avulla saimme selkeyttä palveluoppaaseen. Jotta teksti tulisi ymmärretyksi ensimmäisellä lukukerralla, pyrimme kirjoittamaan selkeitä ja lyhyitä lauseita ja virkkeitä. Huomioimme palveluoppaassa myös sen, että sitä saatetaan lukea myös puhelimella, joten teimme kappaleista lyhyitä, sillä lukeminen laitteelta on hankalampaa kuin paperilta. (Rantanen & Sarivaara 2013, 11-12.)

Palveluoppaaseen pyrimme laittamaan palvelut ns. aikajärjestykseen. Eli siihen järjestykseen, kun perheet käyttävät palveluita. Palveluoppas alkaa neuvolan palveluista, sillä ne ovat palveluita, joita käytetään ensimmäisenä, kun perheen perustaminen on ajankohtaista. Kuitenkin monia palveluita voi käyttää eri ikäisinä, joten jaottelimme palveluita myös siten, että arjen tuki ja yhteisöllinen toiminta ovat ensin, sitten universaalit ja kohdennetut palvelut ja viimeiseksi oppaassa ovat korjaavat palvelut.

Palveluoppaaseen teimme jokaisen palvelun kohdalle kaavion, josta näkee heti, mitä palveluja kukin organisaatio tuottaa. Organisaatioiden tuottamat palvelut ovat alaotsikoina jokaisen organisaation alla. Jokaisesta yksittäisestä palvelusta kerromme palvelun

tarjoajan, kenelle palvelu on tarkoitettu, palvelun kuvauksen, miten palveluun hakeudutaan, yhteystiedot, aukioloajat, hinnan ja lisäksi palveluista on muuta-osio. ”Muuta” osio jäi joistain palveluista pois, sillä sille ei ollut kaikissa palveluissa tarvetta.

Kuvituksena oppaassa käytimme eri-ikäisten Uudenkaupungin lasten piirustuksia. Tällä idealla saimme oppaasta vielä enemmän kiinnostavan. Kuvia laitoimme niille sivuille, joihin olisi muuten jäänyt paljon tyhjää tilaa. Palveluoppaassa on yhteensä 49 A4 kokoista sivua, siihen sisältyy kansilehti, sisällysluettelo, lähdeluettelo sekä palveluita koskevat sivut.

5 KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI

5.1 Arviointi ja jatkokehitys

Jos nyt aloittaisimme opinnäytetyön prosessin uudestaan, niin ajan käyttöä ainakin toteuttaisimme eri tavalla. Välillä etenimme hurjaa vauhtia, ja kehittämisryhmän ja toimeksiantajan vastauksien saannissa kesti ja jouduimme odottelemaan ja välillä taas tuntui, että aika vaan kuluu ja emme saa prosessia ikinä valmiiksi. Ihan aluksi olisimme voineet pyytää toimeksiantajalta vielä tarkemmat tiedot siitä, mitä he palveluoppaalta toivovat. Näin olisimme välttyneet ylimääräiseltä työltä ja olisimme pystyneet sopimaan haastattelut paremmin.

Se mistä olisi pitänyt enemmän kehittämistyön alussa keskustella oli se, että molemmille olisi jaettu omat vastuualueet. Nyt kumpikin kirjoitteli jokaiseen kohtaan asioita, joita tuli mieleen. Mielestämme meidän olisi pitänyt myös enemmän nähdä toisiamme kasvokkain ja kirjoitella opinnäytetyötä yhdessä niin kuin alkuun sovimme. Yhteiset tapaamiset jäivät melko vähäiseen.

Työn tekeminen kokonaisuudessaan meni mielestämme menestyksekkäästi ja ryhmätyöskentelymme oli mielestämme onnistunutta. Ryhmätyöskentelymme oli tasa-arvoista ja molempia kunnioittavaa. Yhteistyö kehittämisryhmän kanssa oli myös sujuvaa. Saimme luotua kaikkiin hyvän vuorovaikutuksen ja tämän vuoksi meidän oli helppo olla heihin yhteydessä koko prosessin ajan. Kehittämistyön lopputulokseen ovat tyytyväisiä niin toimeksiantaja kuin kehittämisryhmän jäsenetkin.

Uuteenkaupunkiin on lähiaikoina muuttanut paljon vieraskielisiä asukkaita, joten jatkokehityksenä kehittämishankkeelle on ehdottomasti se, että palveluopas käännettäisiin myös ainakin englanniksi. Sitä voitaisi jakaa jo äitiysneuvolassa perheille, jotta he olisivat tietoisia kaupungin tarjoamista palveluista jo ennen vauvan syntymää ja tarpeen tullen osaisivat hakea apua ajoissa.

Paperiversion lisäksi palveluoppaan olisi hyvä olla myös luettavissa verkossa. Tässä pitäisi huomioida se, että palveluopas toimisi sekä tietokoneella että puhelimella katsottuna. Linkki verkkojulkaisuun tulisi olla sellaisella paikalla, että se löytyy helposti. Tietoa palveluoppaasta voitaisi jakaa myös Uudenkaupungin kaupungin sosiaalisen median kautta.

5.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tekijällä on eettisiä ja moraalisia velvoitteita mm. tutkimuksen kohteena olevia henkilöitä, ammattialaa, tutkimusyhteisöä, opinnäytetyön toimeksiantajaa sekä yhteiskuntaa kohtaan (Arene 2020). Teimme toimeksiantajan kanssa opinnäytetyösopimuksen, jossa selviää sekä opiskelijoiden eli meidän vastuumme sekä toimeksiantajan ja ohjaajan tehtävät. Sopimuksen avulla kaikki osapuolet ovat tietoisia opinnäytetyöhön liittyvistä asioista, mikä lisää sen luotettavuutta ja eettisyyttä.

Kehittämistyössämme olemme käyttäneet ajankohtaisia lähteitä, mikä lisää sen luotettavuutta. Lähdekriittisyyteen olemme muutenkin kiinnittäneet huomiota. Palveluoppaan sisällön tiedot olemme saaneet palveluiden edustajilta, joten heillä on viimeinen tieto palvelusta ja tämän ansiosta tieto on varmasti ajankohtaista. Luotettavuutta haittaa se, että tiedot palveluista saattavat muuttua melko piankin, joten olisi tärkeää, että joku päivittäisi opasta myöhemminkin. Tästä syystä jätimme myös kaikki nimet pois oppaasta, sillä henkilökuntien vaihtuvuus tuntuu olevan todella tiuhaa.

Haastateltaville kerrottiin jo ennen varsinaista haastattelua, miksi haluamme haastatella heitä ja mihin haastattelusta saatua materiaalia tullaan käyttämään. Lisäksi sekä toimeksiantajalla että muilla kehittämissryhmän toimijoilla oli mahdollisuus kommentoida palveluopasta ennen sen julkaisua. Kommentoimalla palveluopasta kehittämissryhmän jäsenet pystyvät varmistamaan tietojen paikkansa pitävyyden ja toimeksiantaja saa tarpeidensa mukaisen palveluoppaan.

Pyysimme lähipiirimme lapsia piirtämään kuvia, joita voisimme käyttää palveluoppaan kuvituksessa. Huomioimme työssämme sen, ettei lapsen henkilöllisyydet tule ilmi piirustuksissa. Lapsille on myös kerrottu heidän ikätasonsa huomioiden mihin kuvia tulvaisiin käyttämään ja pyydetty heiltä lupa omien piirustuksiensa käyttämiseen palveluoppaassa. Lasten vanhemmilta luvat pyydettiin kirjallisesti. (Liite 1. Lupalomake.)

5.3 Ammatillinen kasvu

5.3.1 Elina

Koko opinnäytetyö prosessi on ollut opettavainen niin ammatillisesti kuin muutenkin. Sosionomin kompetensseihin viitaten oma oppimiseni prosessin kehittyi osalla alueista.

Palvelujärjestelmä osaamista tuli itselle prosessin aikana kaikkein eniten. Haastatteluiden ja palveluihin muuten tutustuen Uudenkaupungin palvelukenttä tuli erittäin tutuksi lapsiperheiden palveluiden osalta. Palveluista oppi paljon, miten niitä saa, kuka tarjoaa ja muutenkin palveluiden sisältä tuli erittäin tutuksi. Näiden tietojen myötä palveluohjaus tulee olemaan tulevaisuudessa paljon helpompaa. Tutustuimme myös lakeihin, mitkä ovat palveluiden takana, täten sain myös paljon osaamista siitä, minkä lain puitteissa mitään palvelua on mahdollista saada. Ennaltaehkäisevien ja varhaisen tuen palveluiden tärkeys ja se, että jos perhe ei saa tukea oikeaan aikaan, niin ongelmat voivat muuttua entistä suuremmiksi tuli moneen kertaan esille kirjoittaessa teoriaosuutta.

Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen kehittyi prosessin aikana melko paljon. Tästä aiheesta en koe, että minulla olisi ollut aikaisemmin kovin vahvaa osaamista. Kehittämistyön suunnittelun toteuttaisin näin jälkikäteen ajateltuna vähän erilaisella tavalla. Prosessina aikana huomasin, että hyvin suunniteltu työ auttaa koko prosessia. Kehittämismenetelminä käytimme teemahaastattelua, dialogista keskustelua ja työpajamenetelmää. Menetelmien käyttö kehittyi koko prosessin aikana. Varsinkin teemahaastattelut alkoivat sujua omalla kohdallani paremmin, kun haastatteluja oli enemmän alla.

Prosessin aikana olen oppinut paljon yhteistyötaitoja. Eniten yhteistyötä olen oletettavastikin tehnyt Emilian kanssa. Viestejä on lähetelty paljon ja kasvotusten keskusteltu opinnäytetyöstä ja siihen liittyvistä asioista. Prosessin aikana olen joutunut moneen kertaan miettimään asioita myös toisen näkökulmasta ja yhteistyössä tekemään päätöksiä, jotta prosessista tulisi mahdollisimman onnistunut. Yhteistyötä olen toki tehnyt paljon myös kehittämisryhmän kanssa. Heidän kanssaan yhteistyö on ollut suurelta osin sähköpostin välistä viestittelyä, mutta myös kasvokkain tapaamisia. Omat näkemykset jostain tietyistä palveluista on muuttunut ja yhteistyön kautta näkökulma palveluihin on laajentunut.

5.3.2 Emilia

Sosiaalialan kompetensseja kerratessani mietin, mitä olen oikeasti oppinut tämän kehittämistyön prosessin aikana. Mietin pitkään, miten eettinen osaaminen kehittyi tämän lähes vuoden kestäneen prosessin aikana. Uskon, että eettisessä osaamisessa kehittyi yhdenvertaisuuden edistäminen sekä tasa-arvon tukeminen. Kehittämistyön prosessissa piti moneen kertaan huomioida kaupungin lapsiperheet, ja miettiä, millaisia palve-

luita lapsiperheet tarvitsevat ja kaipaavat sekä mikä olisi se keino, jolla lapsiperheet kokisivat itsensä tasa-arvoiseksi. Uskon, että tämä kehittämistyö mahdollistaa perheiden tasa-arvon, sillä nyt jokainen saa palveluiden tiedot ajasta ja paikasta huolimatta.

Mielestäni onnistuin ja onnistuimme Elinan kanssa luomaan ammatillisen yhteistyösuhteen kehittämisryhmän jäsenten kanssa. Kehittämisryhmän jäsenet ottivat meidät tosisaan ja halusivat vilpittömästi auttaa meitä meidän kehittämistyömme eri vaiheissa. Uskon, että hyvästä yhteistyösuhteesta on vielä hyötyä tulevaisuudessa työkentillä, sillä olemme päässeet tutustumaan Uudenkaupungin moniin eriin palveluihin ja tutustumaan palveluiden esimiehiin. Palvelujärjestelmä on minullekin tullut tutuksi tässä prosessin aikana. Tämä itseasiassa on varmaan asia, josta olen oppinut eniten tämän kehittämistyön prosessin aikana. Minulle lapsiperheiden palvelut olivat todella vieras asia ja tiesin vain ne palvelut, joita itse olen käyttänyt lapsuudessa. Opin kehittämisryhmän jäsenten haastatteluista paljon. Opin mm. Sen kenelle palvelut ovat suunnattuja, kuka ja miten palveluita saa, kuka palvelu niitä tarjoaa ja muutenkin mitä erilaisia palveluita kaupunki tarjoaa. Uskon, että jos tulen joskus tulevaisuudessa työskentelemään jossakin kaupungin palvelussa, niin osaan varmasti ohjata lapsiperheet oikean palvelun piiriin. Kehittämistyön teossa perehdyimme erilaisiin lakeihin, jotka säätelevät erilaisia palveluita ja nyt ymmärrän paremmin, miksi tiettyjä palveluita tarjotaan. Kulttuurisensitiivisyydestä opin sen, että Uusikaupunki, Suomi ja koko maailma muuttuu monikulttuurisemmaksi ja yhä enemmän tarvitaan kielitaitoa. Uskon, että sosionominkin työssä kielitaito tulee olemaan tarpeellinen taito tulevaisuuden työkentällä.

Yhteistyötaidot kehittyivät melkoisesti koko tämän kehittämistyön prosessin aikana. Elinan kanssa yhteistyö sujui hyvin ja yhteistyöstä opin myös sen, että hyvä ja onnistunut yhteistyö vaatii myös molemmilta joustavuutta ja ongelmanratkaisukykyä. Omat toiveet ja ajatukset eivät aina olleet niitä parhaita, ja siksi meidän piti keskustella Elinan kanssa yhdessä, jotta opinnäytetyön prosessista tulisi mahdollisimman onnistunut. Yhteistyötaidot kehittyivät myös kehittämisryhmän jäsenten kanssa, sillä viestittely sähköpostin välityksellä on ollut monipuolista.

LÄHTEET

Aluehallintoviraston www-sivut 2018. Viitattu 6.2.2020. <https://www.avi.fi/web/avi/aiheet>

Arene. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtori neuvosto. Arene ry.

Hakulinen-Viitanen, T. & Pelkonen, M. 2009. Lastenneuvola lapsen ja perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Teoksessa: Lammi-Taskula, J.; Karvonen S. & Ahlström, S. (toim.) 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: THL.

Halme, N.; Hedman, L.; Ikonen, R. & Rajala, R. 2018. Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017. Koulu-terveyskyselyn tuloksia. Helsinki: THL. Viitattu 11.1.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-115-7>.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2012. Turvaverkko vai trampoliini- sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Jokinen, K. 2017. Ydinperheestä monimuotoisiin perheisiin. Teoksessa Hytönen, M. (toim.) Perhe ja avioliitto muutoksessa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 127. Kuopio: Kirjon tutkimuskeskus.

Jokinen, L. 2019. Vanhemmuuden varhainen tukeminen ja ohjautuminen tuen piiriin. Asiakasymmärrys kolmesta kunnasta Keski-Suomessa. SOS-lapsikylän kehittämistyö. Viitattu 8.2.2020. <https://www.sos-lapsikylya.fi/>

Junttila, N. 2010. Social competence and loneliness during the school years. Issues in assesment, interrelations and intergenerational transmission. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto, kasvatustiede. Viitattu 27.1.2020.

Järvinen, R.; Lankinen, A.; Taajamo, T.; Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita

Korhonen, S. & Holopainen, L. 2015. Vanhempana vahvemmaksi – kohti myönteistä vuorovaikutusta. Kirja vanhemmuudesta ja sen tukemisesta. Jyväskylä: Grano Oy.

Koskela, R. 2008. Ero lapsiperheessä. Miten tukea lasta ja vanhempia? 3. painos. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Kuntalaki. 2015. L 10.4.2015/410.

KvaliMOTV:n www-sivut 2020. Viitattu 3.1.2020. <https://www.fsd.uta.fi>

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print- Suomen yliopistopaino Oy.

Lammi-Taskula, J. (toim.). 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon perusteet. 7.-8. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Lastensuojelulaki. 2007. L 13.4.2007/417.

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: P-S kustannus.

Määttä, P. & Rantala, A. 2016. Tavallisen erityinen lapsi- Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. Juva: P-S kustannus.

Ojasalo, K.; Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uud. p. Sanoma Pro Oy: Helsinki.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 2013. L 30.12.2013/1287.

Paananen, R. & Gissler, R. 2014. Hyvinvointi ulottuu sukupolvien yli. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: THL.

Perälä, M-L.; Halme, N. & Nykänen, S. 2012. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovitava johtaminen. Tampere: THL.

Perälä, M-L.; Salonen, A.; Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Tampere: THL.

Rantanen, K. & Sarivaara, S. 2013. Alkoholikäytön ennaltaehkäisy. Internet-opas yläkouluikäisille. AMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.9.2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013121921878>

Salmi, S.; Mäkelä, J.; Perälä, M-L. & Kestilä L. 2012. Lapsi kasvaa kunnassa - miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Viitattu 22.1.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-690-8>

Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulussa. Tampere: Juvenes Print- Suomen yliopistopaino Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2019. Viitattu 21.8.2019. www.stm.fi

Sosiaalihuoltolaki. 2014. L 30.12.2014/1301.

Sotkanetin www-sivut. Viitattu 24.9.2019. www.sotkanet.fi viitattu 11.11.2019

Terveystieteiden tutkimuslaki. 2010. L 30.12.2010/1326.

Theseuksen www-sivut. Viitattu 1.9.2019. www.theseus.fi

THL:n www-sivut 2019. Viitattu 27.8.2019. www.thl.fi

THL:n www-sivut 2020. Viitattu 23.1.2020. www.thl.fi

Tilastokeskuksen www-sivut 2019. Viitattu 14.8.2019. www.stat.fi

Tuominen, A.; Kettunen, T.; Lindfors, P.; Hjelt, R. & Hakulinen-Viitanen, T. 2011. Varhaisen avun viiveet lasten kehityksellisissä ja psyykkisissä vaikeuksissa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2011: 48 182-195. Viitattu 9.2.2020. www.journal.fi

Uudenkaupungin kaupungin www-sivut 2020. Viitattu 7.2.2020. www.uusikaupunki.fi

Vaarama, M.; Karvonen, S.; Kestilä, L.; Moisio, P. & Muuri, A. 2014. Suomalaisten hyvinvointi. Juvenes Print: Tampere.

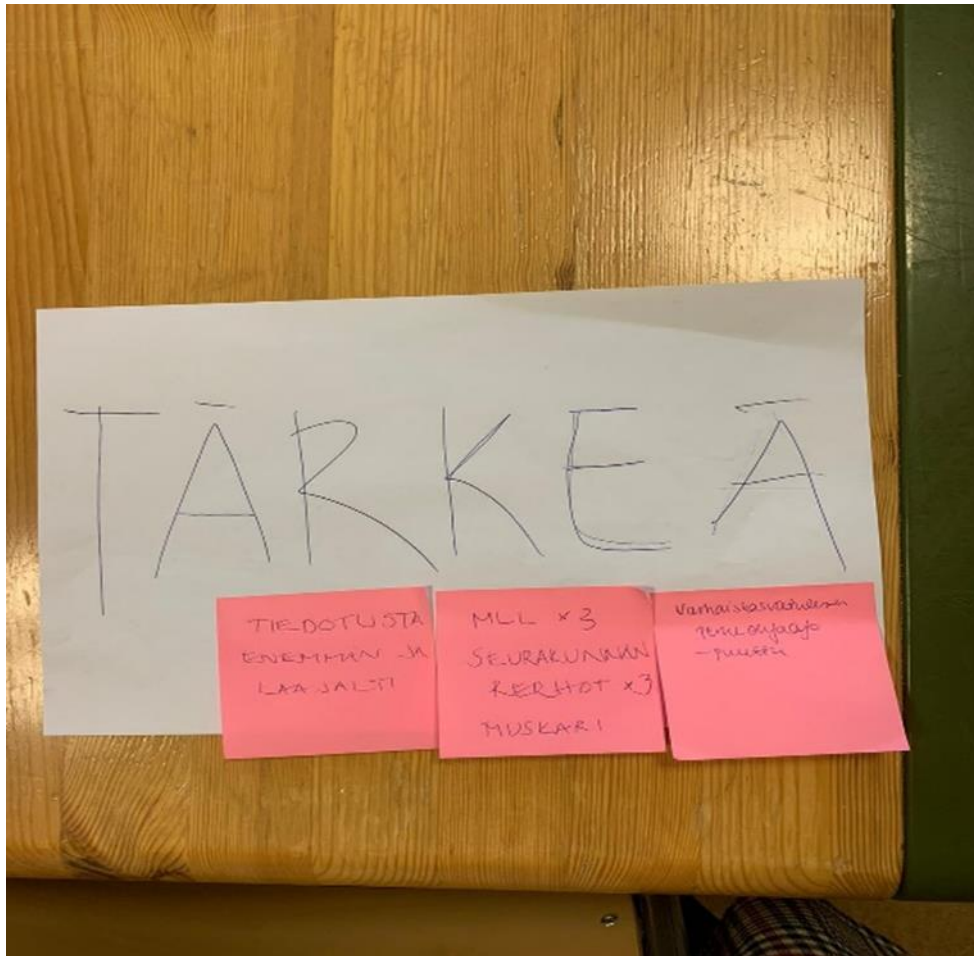
Varhaiskasvatuslaki. 2018. L 13.7.2018/540.

Vilka, A. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Väestöliiton www-sivut 2019. Viitattu 16.9.2019. www.vaestoliitto.fi

Kuva 1. Perhekerho.

Lupalomake

3.1.2020

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijat Elina Virtanen ja Emilia Virtanen Turun ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä Uudenkaupungin lapsiperheiden palveluista.

Haluaisimme käyttää palveluoppaassamme lasten piirtämiä kuvia.

Voimmeko julkaista lapsesi piirustuksia työssämme? Lapsen nimi ja henkilöllisyys eivät tule näkymään lopputyössämme.

Rastitathan sinulle sopiva vaihtoehto.

Lapseni piirtämiä kuvia **saa** käyttää

Lapseni piirtämiä kuvia **ei saa** käyttää

Lapsen nimi

Paikka ja aika

Huoltajan allekirjoitus

Nimenselvennys

Muistiinpanot kehittämistyön haastatteluista

NUORISOPALVELUT 10.9.2019

Paikalla Emilia Virtanen, Elina Virtanen ja nuorisopalveluiden edustaja Katriina Rauman.

-Nuorisolaki on tarkoitettu kaikille 0-29-vuotiaille, mutta nuorisopalveluiden pääpaino on kuitenkin 5 luokkalaisista ylöspäin.

-Perustoiminta: Nuokkarityö (Vantti, Kalanti), ja STOP yli 18-vuotiaille.

-Ohjattua ja vapaata toimintaa nuokkarilla.

-Liikuntatoimen kanssa yhteistyötä kerran viikossa (tuetaan liikkumiseen, ei tavoitteellista liikuntaa ja ajatus kuitenkin tärkeintä)

-Nuorisopalvelut järjestävät erilaisia tapahtumia loma-aikoina, esim. elämä lapselle konsertti syksyisin ja erilaisia leirejä.

-Nuorisopalveluiden kanssa yhteistyössä ovat tietohallinta, elinkeino ja kirjasto.

-Etsivä nuorisotyö on nuorisopalveluiden järjestämää. Googlesta löytyy lisää tietoa.

-Uudessakaupungissa toimii nuorisovaltuusto, joka on 13-20- vuotiaille nuorille.

-Varhainen puuttuminen (VARPU), toiminta on lastensuojelun sosiaalityön, koulun, perhekeskuksen ja nuorisopalveluiden yhteistyötä. Toiminnasta vastaa nuorisopalvelut. VARPU on vapaaehtoista ja alkanut Ukissa vuonna 2012.

SEURAKUNTA 17.9.2019

- Paikalla Elina Virtanen, Emilia Virtanen ja seurakunnan edustaja Minna Rautanen.
- Päiväkerho on 3-5-vuotiaille, mutta myös 6-vuotias voi osallistua. 5- vuotiaiden ryhmä on 3 x viikossa.
- Perhekerho on eräänlainen kohtaamispaikka vanhemmille ja lapsille.
- Perhemuskarit on alle 3-vuotiaille, mutta sisarusryhmissä voi olla myös vanhempia
- Päiväkerho on avoin ja sinne tullaan vanhemman kanssa.
- Seurakunta järjestää vauvan päivän, 3- & 10-vuotiaiden syntymäpäiväjuhlat sekä erilaisia perhepäiviä.
- Jumalanpalvelus on aina klo 10.00 sunnuntaisin.
- Seurakunta tarjoaa myös rippikoulun ja diakoniatyötä, eli taloudellista apua.
- Seurakunta ohjaa tarvittaessa perheen perheneuvolaan.
- Joulun lähellä seurakunta tarjoaa vähävaraisten jouluruokailua.
- Seurakunta tarjoaa myös nuorisotyötä, eli kouluyhteistyötä. 7 luokkalaisten ryhmäytymispäivä, kouluikäisten leirit, koulunkerhot, iltakerhot ja kesäkerhot ovat myös kaikki seurakunnan tarjoamia. Seurakunta tekee yhteistyötä jokaisen eri tahon kanssa.

NEUVOLA 20.9.2019

-Paikalla neuvolan edustaja Taru Elo, Emilia Virtanen ja Elina Virtanen.

-Lastenneuvola, äitiysneuvola, perhesuunnittelu neuvola ja neuvolan perhetyö kuuluvat neuvolan tarjoamiin palveluihin.

-Kasvu vanhemmuuteen- ryhmä ensiodottajille yhteistyössä MLL:n kanssa.

-Avoneuvola uusi kokeiluhanke, jossa asiakkaat voivat käydä neuvolassa kerran viikossa tiettyyn aikaan joidenkin nopeiden asioiden vuoksi esim. rokotukset tai verenpainemittaus

-Neuvolan työtä säätelee terveydenhuoltolaki.

-Kannattaa katsoa FB:stä neuvolat uusikaupunki- sivu ja mennä seuraamaan.

-Neuvola tarjoaa myös koulu- ja opiskelija terveydenhuollon.

MLL 20.9.2019

-Paikalla Emilia Virtanen, Elina Virtanen ja MLL:n edustaja Outi Pietilä.

-Varsinais- Suomen piiri

-paikallinen yhdistys

-Vauvatreffit 0-10kk:n ikäisille vauvoille ja vauvojen vanhemmille.

-Kasvu vanhemmuuteen- ryhmä ensiodottajille yhteistyössä neuvolan kanssa.

-Perhelinja käyttää myös MLL:n tiloja

-MLL on matalankynnyksen toimintaa.

-MLL pyrkii myös integroimaan maahanmuuttajia joukkoon ja tarjoaakin suomen kielen kursseja maahanmuuttajille.

-MLL:ssä on myös iltaperhekahvila- ja perhekahvila

-Vauvakahvila on 0-1,5 vuotiaille.

-MLL järjestää raskaustreffejä, jossa raskaana olevat äidit voivat tutustua toisiinsa

-Koko perhe liikkuu ja ompelutreffit järjestetään säännöllisesti

(aina kuun ensimmäinen sunnuntai)

-Välillä MLL tarjoaa jotain retkiä

-Yhteistyökumppaneita MLL:ssä ovat perhelinja, neuvola ja seurakunta

-Maksuton lastenhoito tiistaisin Kalannissa ja keskiviikkoisin MLL:n tiloissa.

VARHAISKASVATUS 24.9.2019

-Paikalla Elina Virtanen, Emilia Virtanen ja varhaiskasvatuksen silloinen johtaja Greta Lahdenranta.

-Uudessakaupungissa on 8 päiväkotia, joista 4 ovat yksityisiä päiväkoteja. Myös 15 perhepäivähoitajaa löytyy.

-Olisi hienoa, jos oppaaseen laitettaisiin yksityiset ja julkiset päiväkodit erikseen.

-Varhaiskasvatus tarjoaa kasvun ja tuen palveluita

-Hakametsän päiväkotia on viihtyisä ja toimiva VIHREÄN LIPUN -päiväkotia. Lähistöllä on järvi-, metsä- ja puistoalueita sekä luistelukenttä, kuntopolku, hiihtolatuja ja useita leikkipuistoja.

-Myllymäen päiväkotia on Uudenkaupungin ainoa ympärivuorokauden auki oleva päiväkotia.

-Päiväkotia Pesarassa pidennetty aukiolo 22.30 asti.

-Kalannissa ja Satulinnan päiväkodissa tärkeinä ovat tunnetaidot ja sosiaalistuminen. Satulinnan päiväkodissa Nonparelli- ryhmässä myös pidennetty aukiolo klo 19 asti.

-Turun tulkkipalvelut ovat paljon apuna.

-Esikouluikäisiä melkein jokaisessa kaupungin päiväkodissa.

VAMMAISPALVELUT 27.9.2019

Paikalla Elina Virtanen, Emilia Virtanen, vammaispalveluohjaaja Anne Mattila ja puhelimen päässä sosiaaliohjaaja Suvi Laurila.

-Omaishoidontuki (Palkkio+ lakisääteinen vapaa, omaishoidon laki)

-Tilapäishoito, erityishuoltolaki, joka ostetaan yksityiseltä palveluntuottajalta. Tilapäistä hoitoa tarjoaa Hoitokoti Jelppis.

-Aamuhoito ja iltapäivähoito vain kehitysvammaisille lapsille.

-Loma-ajan hoitoa kehitysvammaisille lapsille tarjoaa Hakametsän koulu.

-Vammaispalvelut tarjoavat vapaa-ajan avustajia kehitysvammaisille lapsille harrastuksiin.

-Henkilökohtainen avustaja voidaan hankkia ostopalveluna ja tätä palvelua säätelee vammaispalvelulaki.

-Vammaispalvelut ovat määrärahasidonnaisia.

-Vammaispalveluista voi saada viittomakielen opetusta, neuropsykologia ja erilaisia tukia taloudellisesti

-Apuvälinelainaamo, josta voi lainata irrallisia apuvälineitä.

-Vammaispalveluista kiinteät apuvälineet, esim. asunnon muutostyöt ja tukikahvat

LASTENSUOJELU 9.10.2019

Paikalla Emilia Virtanen, Elina Virtanen ja lastensuojelun sosiaaliohjaaja Satu Vainio

-Lastensuojelusta mahdollista saada palvelutarpeen arviointia, jossa arvioidaan perheen tuen tarvetta

-Avohuollon tukitoimet, esim. tehostettu perhetyö

-Ammatillinen tukihenkilö ja taloudellinen tuki

-Lastensuojelu tarjoaa perheneuvolan palveluita, joita säätelee lastensuojelulaki. Toista perheneuvolan palvelua säätelee sosiaalihuoltolaki.

-Sijaishuolto, huostaanotto ja jälkihuolto ovat lastensuojelun tarjoamaa.

-Lastensuojelun asiakkuus alkaa lastensuojeluilmoituksesta.

-Tehostettua perhetyötä voidaan tehdä vasta silloin, kun lastensuojelun asiakkuus on voimassa!

-Tukiperhetoiminta

-Tukihenkilöpalvelua (Tukihenkilö voi olla kuka vaan ja toiminta on vapaamuotoista ja rentoa)

PERHEKESKUS 15.10.2019

Paikalla Elina Virtanen, Emilia Virtanen ja perhekeskuksen sosiaalityöntekijä Anne Tuomikanta.

-Sosiaalihuollon mukaiset lapsiperheidenpalvelut

-Perhekeskuksen asiakkaita voivat olla kaikki alle 18-vuotiaat lapset. Asiakkaana voi olla pienen huolen perheet, tai moniongelmaiset perheet ja kaikki siltä väliltä.

-Asiakkaat ottavat itse yhteyttä

-Perhekeskus tarjoaa psykiatrisia arviointeja, tunne-elämään ja parisuhteeseen liittyvät kysymykset ovat myös perhekeskuksen asioita.

-Perhekeskus käyttää erilaisia vuorovaikutus menetelmiä esim. theraplay menetelmä

-Perhekeskus tarjoaa kasvatus- ja perheneuvontaa, perhetyötä, tukiperhepalveluita, perheasioiden sovittelua, ammatillisen tukiperheen palveluita ja sosiaalihojausta/ sosiaalityötä.

-Kotipalvelu on maksullista!

-Perhekeskus tekee myös palvelutarpeen arviointeja.

Oppilashuolto/koulu 22.10.2019

Paikalla Emilia Virtanen, Elina Virtanen ja opetustoimenjohtaja Arja Kitola.

- Varhaiskasvatuksen kanssa sama palvelualue
- Oppilashuolto (Oppilaskuntapalvelut)
- kuraattorit, psykologit, terveydenhuolto, kuljetus ja ruoka ovat myös oppilashuollon vastuulla
- Uudessakaupungissa 4 kuraattoria ja 3 psykologia ja 6 kouluterveydenhoitajaa
- Parhaimman infon saa kuraattoreilta
- Opiskeluhooltoon kuuluu esikoulu, perusopetus ja toinen aste
- Yksilökohtainen opiskeluhoolto
- Kasvun- ja oppimisen tuen palvelut
- Esiopetus kuuluu opetussuunnitelmaan
- Opettaja voi valita omat opetusmenetelmät, muttei aihetta.
- Liikkuva koulu= Koulupäivän aikana lisää liikuntaa
- Uudessakaupungissa kouluissa on paljon harrastustoimintaa
- Iltapäiväkerho ja iltapäivätoiminta kuuluvat myös oppilashuollon tarjoamiin palveluihin.
- Terveellinen kasvu, terveellisen elämän eväät ja ruokakasvatus kuuluvat kaikki oppilashuollon palveluihin.
- Myös kulttuurikasvatus (tapahtumia kouluihin) kuuluu oppilashuollon tarjoamiin palveluihin.
- Kaupunki maksaa koulukuljetukset, jos matka on yli 5 km.
- Kerhotoiminta tulee järjestää oppilaiden mielenkiinnon mukaan.
- Oppilashuolto tekee moniammatillista yhteistyötä monien eri tahon kanssa.
- Psykiatrista tukea annetaan Saarnistossa, Yläkoulussa ja Satulavuoren koulussa.

PERHELINJA 31.10.2019

Paikalla Emilia Virtanen ja Perhelinjan koordinaattori Sanna Jokinen

-Perhelinja kehittämishankkeen pilotti.

-VSLJ (Varsinais-Suomen lastensuojelu järjestöt) on kattojärjestö

-Perhelinja kerää palveluita yhden nimen alle

-Perhelinjassa voidaan tehdä yksilö- / tai perhetyötä ja neuvontaa/ohjausta

-Vapaa-aika MLL

-Päihdeasiakkaille ensi- ja turvakoti Olivia

-Väkivalta- asiakkaille ensi- ja turvakoti Pilari

-Mielenterveysongelmista kärsiville tai läheisille FinFami

-Syömishäiriöitä sairastavalle Syli Ry

-Eroneuvontaa tarjoaa yhden vanhemman perheen liitto, ja sieltä mahdollista saada myös vertaistoimintaa ja virkistystoimintaa.

-Perhelinjassa on käytössä sähköinen ajanvaraus. Myös soittamalla voi varata itselleen ajan.

-Perhelinja tekee yhteistyötä myös tiettyjen kohderyhmien kanssa (esim. koululuokat ja siellä erilaiset valistukset)

-Välillä Perhelinja jalkautuu eri paikkoihin ja välillä järjestää erilaisia tapahtumia (Viime keväänä olet tärkeä- tapahtuma)

-Toiminnan ajatuksena olisi olla lähellä asiakkaita

-Perhelinjan palvelut ovat asiakkaille MAKSUTTOMIA. (Veikkaus rahoittaa)

-Palvelut vapaaehtoisia, työntekijät eivät ole viranomaisia, joten monelle asiakkaalle voi olla helpompi lähestyä. Perhelinjan käynneistä ei jää tietoja mihinkään rekisteriin

-täydentää palvelujärjestelmää

-Mainonta tapahtuu Somessa, lehdissä, ilmoitustauluilla ja ammattilaisten välisen yhteistyön kautta

-Jos haluaa palveluita esim. syömishäiriöön liittyvään asiaan, niin Turusta voidaan tulla Ukiin. → kunhan ollaan etukäteen yhteydessä.

-VSLI- konseptissa yhteensä yli 3500 vapaaehtoista ja vapaaehtoisen työnkuva muuttuu tarpeen mukaan.

-Järjestöillä on myös kokemusasiantuntijoita.

KOTOUTTAMISPALVELUT 18.11.2019

Paikalla Elina Virtanen ja maahanmuuttokoordinaattori Lea Myllymäki

- Toimintasuunnitelma tulossa
- Olleet aikaisemmin kotoutumispalveluissa
- Työperäistä/perheen yhdistäminen
- n. 700 Uudessakaupungissa, joista n. 30 pakolaistaustaista
- EU-rekisteröinnit
- Äidit/lapset ilman oleskelulupaa
- 3 kk aikaa rekisteröityä maan kansalaiseksi
- Kouluissa paperittomia, oikeus koulutukseen, mutta ei sosiaalihuoltoon eli kouluterveydenhuoltoon
- Oikeus varhaiskasvatukseen, ei sosiaalihuoltoon, jos on paperiton
- Perheet hakeutuvat itse palveluun, tarvitsevat yleistietoa
- Ohjaus, neuvonta, avustus
- Perhelinja ja Vakkaopisto tarjoavat suomen kielen opetusta.
- Kansalaisopisto antaa kotoutumiskoulutusta
- Seurakunta järjestää kerran viikossa goodwill cafe
- Ortodoksinen kirkko kerran kuussa
- Hakametsän koulu tarjoaa alakoululaisille ns. 0-kielen ryhmän. Viikaisilla vastaava yläkoululaisille.
- Pyytävät apua oleskelulupahakemuksiin ja kansalaishakemuksiin.